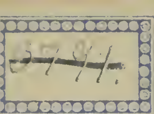

3 1761 07145269 2

NOGLE

EFTERLADTE OPTEGNELSER

AF

IVER HOLGER ROSENKRANTZ.

KJØBENHAVN.

I COMMISSION HOS RUDOLPH KLEIN.

LOUIS KLEINS BOGTRYKKERI.

1876.

LIBRARY
APR 28 1976
ERSITY OF TOR

Idet jeg udgiver disse efterladte Optegnelser, opfylder jeg blot en Pligt mod den Afdøde og hans Minde. Det var hans Hensigt selv at udgive dem, men Døden hindrede det. Den hindrede ogsaa en fornyet Gjennemarbeiden af det til forskjellige Tider Nedskrevne, og Uligheden mellem de enkelte Partier er derfor følelig. Kunde alligevel disse Blade bidrage til at skaffe den Døde, hvad den Levende aldrig naaede, hvormeget han end stræbte derefter, en retfærdig Bedømmelse, da er Hensigten med deres Udgivelse naaet.

Kjøbenhavn, i Juni 1876.

Julia L. Rosenkrantz.

Forord.

Idet jeg forelægger Offentligheden dette Skrift, anseer jeg det for min Pligt at forudskikke, at det for en væsentlig Deel kun handler om mine personlige Forhold, særlig om de forgjæves Forsøg, jeg efter min Afskedigelse paa Vartpenge i 1865, gjorde paa atter at erholde Ansættelse i Statstjenesten. — Da jeg i 1871 efter mere end fem Aars Ventetid definitivt blev afskediget af Statstjenesten, tænkte jeg paa, strax at gjøre mine Medborgere Rede for, hvorledes hverken Uduelighed eller mangelfuld Opfyldelse af Embedspligt, hverken Magelighed eller Lyst til Lediggang havde foranlediget min Afskedigelse, for saaledes at rense mig for den naturlige Beskyldning, at ville ligge Staten til Byrde, istedetfor at arbeide og gjøre Gavn, som maa klæbe ved enhver Embeds- eller Bestillingsmand, der, inden han, som jeg, har fyldt sit 52de Aar, bliver pensioneret Lediggjænger, men jeg betænkte mig og besluttede at opsætte det endnu en Stund.

Jeg var nemlig aldrig, hvad Regjeringen har vidst og ikke forsmaaet at tage til Indtægt, en »persona

grata« for Bladene, og selvfølgelig ei heller for Publicum: jeg tilstaaer det med en Slags Bedrøvelse, dog oprigtig talt kun med en Slags Bedrøvelse, i alt Fald med Resignation, thi det er, haaber jeg, ikke den ringeste Mand, der nægter at opgive sin Personlighed, for at kunne gaae paa Accord med Publicum og den offentlige Mening. — Hvis jeg nu ved min Afskedigelse offentlig havde beklaget mig, vilde jeg vanskelig have fundet nogen Sympathie, men kun efter al Rimelighed en Fornyelse af de Angreb, hvorfor jeg gjennem en Række af Aar ikke alene i Smudsblade, men endogsaa i vore hæderligste og bedste Blade havde været Gjenstand. Dette ønskede jeg ikke; thi hvor tykhudet og alt andet end sensibel, jeg efter den mangeaarige Behandling end skulde synes at maatte være — helst var jeg dog fri for en saadan Gjentagelse, saa træt og trykket som jeg da var efter den Medfart, der af Regjeringen var bleven mig til Deel. Dertil kom desuden, at jeg endnu nærede noget Haab om, at der dog vilde blive viist mig Retfærdighed paa en eller anden Maade. — Nu er mere end et Aar forløbet og dette sidste Haab er bristet, — der er derfor ikke længer nogen Grund for mig til at holde dette tilbage.

August 1872.

Min Fader, Jørgen Rosenkrantz, var Søn af daværende Kammerherre, Storkors af Dannebroge, Baron Iver Rosenkrantz til Rosendal, Willestrup og Rosenholm, og dennes første Gemalinde født Adler. Han var født paa Willestrup i Jylland i Aaret 1776 og var af elleve Børn, hvoriblandt fem Sønner, den næstyngste Søn. Efter Datids Skik skjænkede Kong Christian den Syvende mine Bedsteforældre Officierspatent for min Fader, førend han endnu var født, og jeg har hørt ham fortælle, hvorledes han i sit tredie Aar af en daværende højfyrstelig General blev iført en complet Uniform og med denne spankede om paa et langt Bord i sin Faders Palais i Kjøbenhavn til stor Morskab for Selskabet. Som Lieutenant fra Fødselen af havde han altsaa Udsigt til en brilliant Carriere i Militær-Etaten. Men Skjæbnen vilde det anderledes. Han blev tidlig anbragt paa Landcadet-Akademiet, som dengang var maadeligt organiseret; men da han ikke kunde finde sig i det Tyrani og den Vilkaarlighed, som herskede der, og da han desuden var

Officier og som saadan maaske følte sig lidt mere end de andre, bragte hans opbrusende Sind ham i en Conflict med en Inspections Officier, paa hvem han i sin Hidsighed forgreb sig.

Frederik den Sjette, som dengang var Kronprinds, tog denne Sag med megen Strenghed, min Fader fik sin Afsked fra Akademiet, mistede sit Officierspatent og blev nødsaget til at forlade sit Fødeland, idet hans Fader ærgerlig over Sønnens Uheld, paa en temmelig ublid Maade lod ham forstaae, at han var Familien til Byrde.

I en megen ung Alder tog han da den Beslutning at gaae i udenlandsk Tjeneste, og traadte ind i den hessiske Armee, hvor han snart i Tydsklands hede Kampe med Napoleon den Første viste, at han var en brav og behjertet ung Mand. I sit tredivte Aar havde han fra simpel Gardejæger tjent sig op til Oberstlieutenant. Atten Aar gammel blev han første Gang gift, med en hessisk Embedsmands sextenaarige Datter, og med hende havde han, saavidt jeg veed, sex Børn, hvoraf fire døde tidlig.

Kort efter det sidste Barns Fødsel, blev min Fader skilt fra sin første Kone, og bragte sine to, næsten spæde Sønner, til Rosenholm. Han var dengang ikke utilbøjelig til at træde i dansk Tjeneste, og indledende Skridt bleve gjorte dertil af hans formaaende Paarørende, men forinden hans Bestalling

var udfærdiget, lod han sig, saa vidt jeg veed, forfærdige en dansk Uniform, hvilket daværende Kronprinds Frederik, der hadede slige Antecipationer, tog ham meget ilde op; det kom til en alvorlig Ordstrid imellem dem, der havde til Følge, at min Fader over Hals og Hoved maatte forlade Landet. Han vendte derpaa tilbage til Hessen, i hvis Tjeneste han atter traadte og kom først tilbage til Danmark i 1811 eller 12.

Min Fader udtalte sig sjeldent, i alt Fald kun kort og afbrudt, om de mange Aar, han havde tilbragt i Tydskland; men hans Liv maa have været stormfuldt og besværligt; saaledes har jeg idetmindste tænkt, naar jeg erindrede, hvor heftig og opfarende han stundom var; kjærlig og varmtfølende var dog hans egentlige Natur, og han var altid rede til at hjælpe Andre, saa ringe hans egne Kaar end vare.

Jeg erindrer ham imellem fyrre og halvtredsinstyve Aar; da forekom han mig næsten som en Olding, med lange, flagrende, graa Haar, og et langt, graat, flettet Skæg. Vel var hans Øjes Ild ikke udslukket, men Ansigtet og det øvrige Legeme bare Spor af voldsomme Sygdomme og stærke Sindsbevægelser. Han havde et frit, aabent og mandigt Væsen; Hofmand var han ikke, men djærv og uforbeholden i sin Tale; den simple Mand elskede ham,

og han var en trofast og rastløs Raadgiver og Ven for den Ringe og Undertrykte. Til Frederik den Sjette bar han et Nag, der aldrig ophørte; han viste sig aldrig i Kongens Nærhed og afslog flere Gange tilbudte Naadesbevisninger.

Frederik den Sjette kaldte ham »den gale Rosenkrantz« og udstødte sin bekjendte Brummen, naar han nævnede hans Navn. Han var complet Soldat og ingenlunde Verdensmand. Den Tids Adelsmænd vare overhovedet alt andet end Hofmænd; heller ikke besade de om ogsaa aristokratiske i Ordets udstrakte Betydning vor Tids forfinede Dannelse. Da Frederik den Sjette som Kronprinds med sine Omgivelser Bülow, Rømmeling, og Consorter gjorte sin Rundrejse i Landet, og ved hvert Herresæde, han kom forbi, udbrød: »Den Ravnerede maa jevnes med Jorden«, da udtalte han en Del af det Program, hvorefter han siden regjerede.

Den gamle Adel satte kun liden Pris paa denne Mand; han var dem for meget Borgerkonge og Undercorporal. Før havde de kunnet haabe at see deres Sønner tjene Konge og Fædreland i Statsembeder og Hofstillinger; men nu var det kun Bülow og Consorter, der raadede. De troede da at hævne sig ved at trække sig tilbage til deres Godser, hvor de sad og surmulede, og hvad værre var, ikke gave Agt paa deres Børns Opdragelse. Iste-

denfor at udsøge flinke, dygtige og videnskabelig dannede Mænd til deres Børns Lærere, istedenfor at sende Sønnerne til fremmede Lande, og i Hjemmet give dem aandelige Interesser, toge de Lærere til godt Kjøb, som tiltraadte Pladsen for siden at glide ind i et fedt Præstekald, der bortgaves paa den samvittighedsløseste Maade, lode Sønnerne gaae og drive hjemme, og da L'hombre Spil, Hunde og Hestehandel — i alt Fald i Jylland — var deres fornemste Beskjæftigelse, naaede de sjældent længere end til et fortroligt Bekjendtskab med Spadille og til at kunne mønstre en Hest og en Stud. — Hvis vore Adelsmænd under Frederik den Sjettes lange Regjeringstid havde havt mere Sind og Tanke for at opdrage deres Sønner, udvikle deres Evner og give dem Syn og Sands for aandelige Ting istedenfor at skyde Ræve, spille L'hombre paa Viborg-Snapsting og prange med Stude, saa sade ej nu Indenrigsministeren og den snilde I. A. Hansen og høkrede med deres Rettigheder.

Min Fader kom som sagt tilbage til Danmark 1811 eller 1812. I Aarhus traf han min Moder, en Datter af daværende Kammerherre, Storkors af Dannebroge, Baron Holger Reedtz-Thott til Gaunø, Strandgaard, Lindevold, Woergaard, m. m. Hun gav ham sin Haand og sit Hjerte; fjorten Dage efter holdt de Bryllup, og hun var ham Livet igjen-

nem en trofast, overbærende og kjærlig Ægtemage. Strax efter min Faders Tilbagekomst havde han kjøbt Hovedgaarden Wedø ved Grenaa i en øde og styg Egn, og derind flyttede han med sin unge Hustru, der fra sin rige Moders Hus i Kjøbenhavn var vænnet til Pragt og Overdaadighed og ganske ukjendt med det jydske Herregaardsliv.

Kort før min Fødsel reiste min Moder til Aarhus, til sin Tante, Frøken Juliane Woyda, og Fastelavnsmandag den 1ste Marts 1813 kom jeg til Verden i daværende Kjøbmand Davidsens Gaard ved Enden af det store Torv. Min Moder fortalte, at jeg var liden og spinkel, og da hendes Søster, Fru Bjelke, med sin halvaarsgamle Søn paa Armen kom ind for at se til den unge Barselkone, gav hun sig til at græde, fordi hendes Søn var saa lille mod den tykke Fætter — jeg har for længe siden indhentet ham i Tykkelse.

Kort efter min Fødsel vendte min Moder tilbage til sit Herresæde, hvor min første Udvikling gik for sig.

Paa den Tid min Fader kjøbte Wedø, stod han sig ret godt, og skjøndt han vel ikke ejede den frit og kvit, var den dog ikke mere behæftet, end at han uden Besvær kunde forrente de Kapitaler, der vare prioriterede i den.

En paa Selskabelighed mere fattig Egn end

den ved Wedø kan man næppe let tænke sig. Følgen deraf var ogsaa, at mine Forældre levede meget ensomt. Vel vare alle min Faders dalevende Sødskende med Undtagelse af min Tante, Geheimeraadinde Raben, bosatte i Jylland, men der var dog ikke synderlig Lejlighed til Omgang med nogen af dem. I de første Aar af mine Forældres Ægteskab besad min ældste Onkel Familiens eneste tilbageblevne Herresæde, Stamhuset Rosenholm; min Bedstefader havde nemlig erhvervet Tilladelse til efter hin Tids usalige Skik, der nu svier til saa mange Familier og just heller ikke er til Landets Tarv, at sælge Rosenlund i Sjælland imod at oprette en Fidiecommiskapital, der altid følger med Besiddelsen af Rosenholm, og ligeledes til at sælge Willestrup imod at oprette en anden Fidiecommiskapital.

Hvor længe mine Forældre boede paa Wedø, veed jeg ikke bestemt, men omtrent i mit attende Aar flyttede de derfra til Sophiendal, min Moders Mødreneeiendom, som min Fader tilbagekjøbte. Deres Kaar vare dengang smaa og bleve ringere hvert Aar; Sorg og Bekymring, svære Lidelser og svækket Helbred nedbøiede min Faders Sind mere og mere. Min tidligste Barndom var ikke lykkeligere end min Ungdom; jeg løb omkring i Wenge By, legede med Kalkunerne og Bønder-

drengene, gik klædt som de sidste i hjemmevævede Klæder og med Træsko. Kun lidt lærte jeg, men jeg tør sige, at jeg var et godt og kjærligt Barn, der elskede sin Fader lidenskabeligt.

Min ældste Halvbroder, der paa sine jævnlige Besøg hjemme saae, hvorledes jeg gik tilgrunde i dette Liv, udvirkede tilsidst, at jeg blev sendt til Herlufsholm. Jeg seer ikke med Glæde tilbage paa mit Ophold i denne Skole, hvor jeg snart lærte, hvad Ondt var, og ikke gjorde synderlig Fremskridt, uagtet jeg nok havde Lyst til mine Studier; men det var ogsaa under en af Skolens uheldige Perioder. Jeg kom sjeldent hjem, dertil var der ikke Raad, men min Tante paa Gaunø tog sig af mig som en Moder, og mine Ferier bleve som oftest tilbragte der.

I 1828 blev jeg confirmeret paa Herlufsholm. Nogen Tid efter kom jeg i Strid med en Lærer, der paa en uretfærdig Maade pinte og mishandlede mig og gjorde, at mit Ophold paa Skolen tilsidst blev mig ganske uudholdeligt. Tilskyndet af Erindringen om min Faders Ungdomsbedrift paa Academiet forsøgte jeg en lignende Fremgangsmaade og tilfredsstillede min Sands for Retfærdighed ved at tildele Manden de Slag, han en Dag havde tiltænkt mig; derpaa vendte jeg Ryggen til Herlufsholm. Jeg skrev hjem til min Fader, haabende,

at han i det Mindste skulde bifalde min Heltegjerning, men fik istedenfor, som rimeligt var, en meget alvorlig Irettesættelse og blev sat i Huset hos en Præst paa Lolland. Her var jeg, da jeg fik Underretning om min Faders sidste Sygdom, men med Forbud mod at reise over til Jylland og modtage hans Velsignelse. — Ved hans Død blev vort Hjem opløst. Min Moder og jeg maatte derefter ud i den vide Verden, jeg for at søge at bane mig Vei og erhverve mit Brød. — Et Par Aar efter, omtrent 1832, blev jeg Student.

I mine første Studenterdage var jeg Medlem af Studenterforeningen; Livet der tiltalte mig naturligvis i høi Grad; thi dengang beskjæftigede man sig kun meget lidt med Politik; man kom sammen Løverdagaften, sang, drak Punsch, og var vittig, enhver efter sin Evne og Leilighed. Skjøndt endnu ung, blev jeg snart optagen i en Kreds af Ældre, saakaldte gode Hoveder, hvoraf dog Ingen senere har spillet nogen væsenlig Rolle i det politiske Liv, medens der blandt dem tælles flere af vore ypperste nulevende Digtere, forskjellige Embedsmænd i fremragende Stillinger, Læger og Videnskabsmænd. Jeg var ikke lidt stolt af som ung Student at høre til denne Kreds, hvor jeg tilbragte mange herlige Timer.

Det laa da fjernt fra min Tanke at give mig

ind paa den diplomatiske Bane, hovedsagelig fordi jeg var uformuende og uden Protection. Men strax efter at jeg var bleven Student lod daværende Udenrigsminister Krabbe mig kalde, for at lade mig vide, at han, der tilfældig havde erfaret min Tilværelse, ifølge et gammelt Løfte til min afdøde Onkel, Statsminister Niels Rosenkrantz, agtede at gjøre en Diplomat ud af mig, hvis jeg artede vel. Mig var det omtrent ligegyldig, hvad jeg blev, da jeg ikke kunde blive Militær, hvilket min Fader bestemt havde sat sig imod. Jeg blev da prøvet i Skjønskrivning og levende Sprog, og da Udfaldet var tilfredsstillende, blev Alting ordnet og aftalt; men kort efter lod Geheimeraad Krabbe mig atter kalde for synlig forbauset at spørge mig, om jeg virkelig tænkte paa ved Siden af Diplomatien at studere Jura. Paa mit bekræftende Svar, at det ifølge min afdøde Faders Ønske var min Hensigt, erfarede jeg til min Forbauselse, at det kaldtes at tjene to Herrer, at Diplomatie og Fru Justitia ikke kunde gaae sammen, og at jeg maatte vælge imellem dem. Jeg valgte da den sidste, forlod som Følge deraf det udenlandske Departement, og ombyttede i 1834—35 den mere glimrende Stilling som vordende Diplomat med en simpel Skriverplads i Admiralitetet, hvor man intet havde imod, at jeg fortsatte mine

juridiske Studier. Jeg var dengang meget fattig, og maatte derfor være glad ved, gjennem en Slægtning i Søetaten, at erholde denne tarvelige Plads, hvor jeg, indtil jeg tog juridisk Examen udførte adskilligt temmelig kjedeligt Arbejde, der blandt andet bestod i at løbe med Breve paa Toldboden. Imidlertid havde jeg dog det Held, at afdøde Generalkrigskommissair Wiborg, der var en dygtig og routineret Embedsmand blev opmærksom paa mig, tog sig af mig og lærte mig at skrive Betænkninger og Erklæringer, hvori han, næstefter en anden Hædersmand, Geheimeraad Unsgaard i Odense, hvem jeg ogsaa har haft den Ære at arbejde under, havde den største Færdighed, jeg endnu har truffet paa, og hvis det senere hen i mine forskjellige Embedsstillinger er lykkedes mig at føre, hvad man kalder, en nogenlunde god Pen, da kan jeg takke gamle Wiborg derfor, ligesom ogsaa for det Held, der fulgte mig i Begyndelsen af min Embedscarriere.

Af Studenterforeningen udtraadte jeg i 1836 paa Grund af Forhold, som det ikke her er Stedet at berøre. Efter min Udtrædelse lavede man allehaande Historier om mig, og jeg afbrød derfor al Omgang med Jævnlige og Medstuderende og gjenoptog den aldrig senere. Studenterlivet havde til da lagt Beslag paa hele min Tid, jeg troede

mig, som saa mangen anden ung Student, en Udvalgt i Aandens Rige, hvem hele Verden stod aaben. Efter min Udtrædelse af Foreningen fik jeg Ord for at være stolt og hovmodig, og det Ord har jeg haft paa mig siden.

Manglen paa Omgang med Kammerater og Standsfæller gjorde mig ikke godt. Det muntre og ubundne Liv, jeg havde ført, blev afsondret, ørkesløst og aandssløvende, og Gud maa vide, hvortil det havde ført, om jeg ikke en skjøn Dag var bleven vækket af en Slægtning af mig, der rimeligvis i den bedste Hensigt midt i et stort Selskab bad Admiral Hans Holsteen om at skaffe mig til Vestindien som Underofficier, fordi jeg gik og ikke gjorde Gavn her hjemme. Dette saarede min Æresfølelse og vækkede mig. Jeg gik strax til Hall, der dengang var den mest anseete juridiske Manuducteur og det med Rette; thi Ingen har som han vidst at vække Interesse for Studiet hos sine Manuducenter; men da jeg ikke kunde bekvemme mig til at læse sammen med andre, og Hall ikke kunde give mig Timer alene, anbefalede han mig til en Ven, der nylig havde begyndt at manuducere; selv vejledede han mig dog i Romerret og Naturret. Jeg tog nu fat for Alvor og absolverede min Examen i kort Tid. I mine Studenterdage forefaldt min første store Sygdom,

og jeg blev lagt ind paa Frederikshospital. Jeg laa i en stor Stue, min Nabo paa den ene Side var en Smedesvend og paa den anden en Droschekudsk. Disciplinen var vist ikke stor i den Tid, for jeg kan tydelig huske, hvorledes der blev smuglet Brændevin ind til disse To, der holdt lystige Gilder med hinanden over min Seng. En Aften, som jeg laa uden Magt til at røre Haand eller Fod, eller fremstamme et eneste Ord, kom Overlægen med sit sædvanlige Slæng af Assistenter og Studenter og gik sin Ronde om i Sygestuen. Da de naaede min Seng, standsede han og sagde: »Ja! der ligger den unge Rosenkrantz; med ham er der Intet at gjøre, han lever næppe til næste Morgen. Hans stakkels Moder, det er dog hendes eneste Barn!« Og saa gik de videre. Kort efter at de havde forladt Stuen, kom en af Assistenterne tilbage (senere en dygtig, men nu afdød Læge), han kaldte paa Vaagekonen: »Kom her Madam Jocumsen, jeg vil dog se, om jeg ikke kan redde denne Fyr!« Han løftede mig op og stak Kniven ned i Halsen paa mig; ligesom han skulde skjære Svulsten, bøjede Vaagekonen sig fremover for bedre at see, og holdt derved Lyset saaledes, at hun brændte Lægens Haand; han rørte den dog ikke af Stedet, men ganske koldblodig lod han Lyset brænde sig, og

skar. Nogle Dage efter gik jeg paa Gaden fuldstændig helbredet.

Samtidig med at jeg tog den juridiske Embedsexamen, baade den theoretiske og praktiske Del med bedste Karakter, blev jeg ansat som Fuldmægtig i Admiralitets-Kontoret med en Gage af 330 Rdlr., hvilket ansaaes for saa stor en Lykke, at endog Kong Christian den Ottende lykønskede mig til mit Held.

Jeg blev efter den Tids Skik udnævnt til Kammerjunker og sluttede mig til en Omgangskreds, hvis Ønsker og Sympathier gik i en hel anden Retning end den, der senere gjorde sig gjeldende i Marts 1848. Det vilde blive for vidtløftigt her at anstille Betragtninger over den hele Tilstand under Christian den Ottendes Regjering, da man dandsede paa Tilie, var sorgløs og munter og aldrig tænkte paa den Dag i Morgen. Da jeg var med blandt de Forreste til at dandse paa Tilie, og holdt mig til de gladeste og mest sorgløse, da jeg aldrig nogensinde havde taget Del i de Sammenkomster og Tankeudvexlinger, der forberedte Begivenhederne i 1848, vil man kunne forestille sig, hvad Indtryk de gjorde paa mig, da de indtraf.

Min ydre Stilling var i alle Henseende god. I 1842 eller 43 havde jeg taget Auditeurexamen,

og da i 1845 Posten som Actuar, Assessor og Auditeur i Sø-Etatens combinerede Ret blev ledig, satte Wiborg igjennem, at jeg blev udnævnt til dette for en ung Mand saare behagelige, lærerige og velaflagte Embede, hvor jeg under den daværende dygtige og samvittighedsfulde Generalauditeur, Højesteretsassesessor Kofoed uddannede mig som Forhørsdommer.

Fra det Øjeblik, jeg tog Examen, var det iøvrigt mine Drømmes Maal, at blive Amtmand, som min Halvbroder og mange andre Standsfæller, der som jeg havde bedste Karakter, vare blevne. For mig var der imidlertid den store Vanskelighed, at jeg ikke havde Formue til at soutenere en Stilling som Auscultant i Rentekammeret, der saa at sige var conditio sine qua non for at blive Amtmand, men ogsaa denne Hindring blev heldig overvunden, idet min gamle, ædle Velgjører, Grev Adam Vilhelm Moltke, daværende Rentekammer-Præsident med Wiborgs Bistand udvirkede, at jeg i 1845—46 samtidig med mit Embede ved Sø-Etatens kombinerede Ret erholdt Tilladelse til at auscultere i Rentekammeret, hvor jeg indtil 1848 arbejdede i Domaine- og Forstkontoret.

Allerede dengang var jeg ikke nogen persona grata for den offentlige Mening. Paa mine politiske Anskuelser havde jeg aldrig lagt Dølgs-

maal; de vare alt andet, end hvad man dengang kaldte »liberale«, endnu mindre »skandinaviske«; jeg blev anseet som en ivrig Modstander af den nye Tingenes Orden, jeg havde endog højt og tydeligt yttret mig misbilligende om det store 20,000 Mands Tog til Christiansborg Slot, og, da Monrad udnævntes til Minister, paa Slotspladsen i hans Svigerfaders Nærværelse sagt, at den Dag skulde vi dog vel aldrig opleve, da Præsten i Vester Ulslev blev Minister. Saa kom den Aften, da man vilde storme Enkedronningens Palais. Jeg var blandt de Første, der bragte Efterretning derom til Paladset, jeg assisterede ved Hendes Majestæts Flytning til det gule Palais, og tilbragte den største Del af Natten paa Amalienborg Plads.

Men havde disse Frihedsbevægelser ikke min Sympathie, saa flammede derimod Fædrelandskjærligheden op i mig ved Begivenhederne i Slesvig og Holsteen. — Da Krigen brød ud, besluttede jeg at søge Ansættelse ved Hæren. Jeg kjendte noget til Tscherning, den daværende Krigsminister, og vidste i al Fald, at hans Adjutant Harbou strax vilde skaffe mig Adgang til ham. Uden mindste Vanskelighed opnaaede jeg Tschernings Tilladelse til at gaae til Armeen, og gjøre Nytte ved hvadsomhelst: »Vi have Brug

nok for Folk, der kunne arbejde, og jeg veed, De kan arbejde,« sagde han.

Dagen efter min Samtale med Tscherning havde jeg fundet en Stedfortræder til mit Embede som Auditeur og opnaaet Orlov paa ubestemt Tid. Jeg afgik strax til Hovedkvarteret i Kolding med afdøde Major Holm, som man havde tiltænkt en vigtig Kommando, og hvem jeg rimeligvis var kommen til at fungere under i en eller anden civil Stilling, hvis han ej, til stor Sorg for Alle, der kjendte denne dygtige og hæderlige Mand, kort efter var falden ved Slesvig. I Kolding blev jeg modtagen af den fungerende Intendant med Forbehold og Mistanke, som Følge af at man slet ikke vidste, hvad Tschernings Hensigt var med mig, og min Stilling var saa meget ubehageligere, som Ministeriet rent havde glemt at melde min Ankomst. Intendanten, der var min Jevnaldrende, men indtil da Kancellist eller Kopist i Generalqvartermester-Stabens Bureau, medens jeg var og allerede længe havde været Dommer i en militair Ret, vilde først rent ud ikke have med mig at bestille, men paa min bestemte Erklæring, at jeg vilde blive, indtil Ministeriets Tilmeldelse om min Ansættelse indtraf, blev jeg sat til at føre en Copiebog og have Opsigt med Udleveringen af Hø og Halm. Dette varede dog ikke ret længe; thi

efterat Ministeriets Ordre var kommen Intendanten i Hænde, fik jeg det Hverv tillige med Indenrigsministeriets Delegerede, nuværende Kammerherre Heltzen, at ledsage Avantgardens Chef, General Wedel-Wedelsborg, for at assistere ved Undersøgelsen af Embedsmændenes Forhold og Alt, hvad dermed stod i Forbindelse, en Bestilling, Generalens ædle Tænkemaade og humane Karakter gjorde os behageligere, end den under mangen anden Chef vilde have været. Jeg fik det Hverv at optage Forhør, hvori jeg jo havde Øvelse.

Saa kom Affairen ved Bau, og der maa vel Intendanten have seet, at jeg kunde være ham til Nytte, eftersom det lykkedes mig paa een Eftermiddag at have Lazarether færdige til alle de Saaredes Optagelse, saa at jeg havde den store Glæde, at Kongen og Krigsministeren, da de Kl. 7 om Aftenen efter Affairen besaae Lazaretherne, yttrede Tilfredshed med de trufne Forberedelser.

Tscherning udnævnte mig da kort efter til Intendant i Flensborg, hvor jeg understøttedes af de to Forfattere, Brosbøll og Chiewitz, havde samtlige Magasiner under mit Opsyn, og daglig maatte forsyne Armeen i Slesvig med Alt. Hr. Brosbøll, en fædrelandssindet og omsigtsfuld Mand, var hovedsagelig beskjæftiget med at rejse omkring og kjøbe Stude, saa at Chiewitz egentlig var

min eneste Assistent. Han var et fornøieligt Menneske, der havde uddannet sig til noget helt Andet end at veje Kjød, Flæsk og Meel, men trods sit Digtertalent besørgede han disse trivielle Sager upaaklageligt. Under Flugten fra Flensborg lykkedes det mig at redde Alt, hvad vi havde i Magazinerne, og at faae Krigskassen og de Saarede ombord i Dampskibet, saa at vi kun efterlode Fjenden to Sække haardt Brød. — Denne min Virksomhed i Flensborg skaffede mig kort efter Ridderkorset.

Fra Flensborg gik jeg som Intendant til Als og oprettede der under Korps-Intendantens Ledelse Lazarethet paa Augustenborg. Derpaa gik jeg som Intendant til Fyen, hvorpaa jeg nogen Tid efter Afslutningen af Vaabenstilstanden vendte tilbage til Kjøbenhavn, fuldkommen overtydet om, at Intendantforretningen i Fredstid aldeles ikke laa for mig. — Jeg mindes med inderlig Tilfredshed dette mit Ophold ved Armeen fra Marts til November 1848; jeg knyttede da mange Venskabsforbindelser, der senere have været mig til stor Glæde.

Jeg har allerede kortelig berørt den Indflydelse, det i sin Tid havde paa mig, at jeg udtraadte af Studenterforeningen, og hvorledes jeg fra den Tid

fjernede mig fra mine tidligere Kammerater og Medstuderende. Maaskee dette bidrog sit til de Forfølgelser, jeg fra nu af blev udsat for i Smudspressen. Disse Angreb, der varede i samfulde tolv Aar og senere om end naturligvis paa en anden Maade gjentoges af den hæderligere Del af Pressen, have haft en saa væsentlig Indflydelse paa mit hele Liv og min Udvikling og have paa en saa sørgelig Maade staaet mig i Vejen i mine helligste og kjæreste Forhold, at de have gjort et godt Stykke af min Vandring i mine bedste Aar til en bitter og pinlig Kamp. Jeg troer dog ikke, at jeg ganske kan forbigaae dem, hvor nødig jeg end dvæler ved Minder af en saa sørgelig Beskaffenhed her, hvor jeg nedskriver saa godt som alt, hvad der har bidraget til, at jeg er bleven just saaledes som jeg er, og som jeg tildels opfattes.

Jeg levede, som før er sagt, forinden jeg for Alvor begyndte at læse til juridisk Examen, et besynderligt afsondret og ørkesløst Liv, et saadant Liv, at jeg med Rette kan ansee disse Aar som tabte. Da jeg atter tog fat, blev jeg igjen munter og livsglad, skjøndt jeg maatte arbejde saa vedholdende og strengt, at jeg ej fik Tid til at beskjæftige mig synderlig med Omverdenen. Da jeg endelig som juridisk Kandidat traadte ud i

Livet med alle en ung Mands Forhaabninger, aaben og velvillig stemt imod Enhver, saae jeg med glad Fortrøstning en Fremtid imøde, der syntes baade lys og skyfri. Mine Foresatte og Velyndere, Velyndere, jeg selv havde erhvervet mig, og som ikke havde kjendt mig som den fattige modløse Student, vare tilfredse med mig. I den saakaldte store Verden, hvor jeg efter den Tids Skik indtraadte, ikke fra Skolestuen som nuomstunder, men først efter endt Examen med behørigt Stempel som Kongens Kammerjunker, havde jeg en behagelig Stilling, var vel seet overalt, nød min allernaadigste Herre, Kong Christian den Ottendes Gunst og hørte til de unge Prindsers nærmere Omgang. Jeg troer, at de høje Herrer fandt Behag i at omgaaes mig, skjøndt jeg ligeoverfor dem altid bevarede min Selvstændighed, og sagde min Mening uforbeholdent. — Saaledes var Alt saa lyst og godt, som det vel kunde være. Da hændte Følgende: »Corsaren«, Datidens Vittighedsblad og tildels Smudsblad — det var dog langt bedre redigeret end dets usle Efterfølgere — bragte engang en Tegning af eller Allusion til Kongen, Christian den Ottende, der var i høj Grad oprørende. Jeg boede den Sommer paa Klampenborg og var Medindbyder til et Bal, der skulde afholdes derude. »Corsarens« Redacteur, Herr

Goldschmidt havde tegnet sig paa Listen til Ballet. Der var stor Indignation derover blandt Indbyderne, og en Dag, da flere af os stode sammen, foreslog En, at man uden videre skulde udslette Goldschmidts Navn af Ballisten. Jeg svarede hertil, at det ikke gik an, eftersom Herr Goldschmidt boede paa Anstalten ligesom vi Andre og altsaa ifølge Indbydelsen havde Adgang til Ballet. Derimod, yttrede jeg, vilde jeg udslette mit eget Navn og deres, der havde ladet sig tegne ved mig, da man jo ikke kunde være bekjendt at være i Selskab med Herr Goldschmidt. Dette blev ham tjenstligt meddelt — Nogle paastode, at han havde staaet tæt ved og selv hørt det — og i det næstfølgende Nummer, og saalænge Bladet existerede, figurerede jeg stadig deri, saaledes som det udtrykkelig hed, som »Corsarens Liggendefæ«. Næsten intet Nummer udgik, uden at det indeholdt en eller anden Smædeartikel om mig, eller en eller anden Karikatur af mig, og saaledes vedblev det, indtil Herr Goldschmidt fratraadte Bladet og forsøgte sig i en anden Retning som de Herrer Grev Frises og Baron Blixens politiske Consulent. Der blev vel egentlig aldrig sagt noget ærekrænkende om mig, men jeg blev latterliggjort af en Pensel, der forstod at male med saftige Farver, af en Pen, der var baade skarp og spids, kom i Folke-

munde og blev en Person, som enhver troede at turde pege paa og sige om: der gaaer »den røde Baron«, »Corsarens Baron«, »Baron Rødskjæg« o. s. v. Jeg gik i mange Aar aldrig udenfor min Dør, uden at disse Raab løde efter mig. — Der er noget forfærdeligt i en saadan Forfølgelse, overfor hvilken man er fuldstændig værgeløs. Jeg fik Tilbud nok om for 25 Rdlr. at faae Herr Goldschmidt slaaet sønder og sammen; men det stred imod min Følelse. Jeg, der selv var Dommer og dømte andre til Tamp, Kat eller Vand og Brød for Sligt, stod i min egen Sag værgeløs og med bundne Hænder.

Om nu Herr Goldschmidt eller Andre foranstaltede det, veed jeg ikke, men samtidig hermed afmalede man mig ogsaa som Skilt ved Boutiksdøre, stundom med Lighed, stundom uden. — Jeg har ofte baade dengang og senere tænkt paa, hvorledes den Kreds, hvori jeg levede, betragtede denne Forfølgelse. Den morede selv dem, der virkelig vare mine Venner eller opførte sig som saadanne. Kom jeg i et Hus, hvor Herskabets Portner var beordret til at holde »Corsaren«, thi selv holdt man den ikke — »Gud bevare os! men den er dog saa morsom!« — saa bragte man den strax, for at jeg ogsaa skulde more mig over de Drillerier og Vittigheder, jeg

var Skive for, more mig over min egen Skam. Traadte jeg ind paa et offentligt Sted, havde altid en Bekjendt »Corsaren« paa rede Haand til mig, eller Opvarteren bragte mig den proprio motu. Man lo, snakkede derom, fandt Lighed, og Ingen anede, hvor bittert det altsammen var mig, at det forstyrrede mine kjæreste Ønsker og stod hæmmende i Vejen for, hvad jeg betragtede som Maalet for min Lykke; jeg var for stolt til at lade mig mærke dermed. Jeg har dengang aldrig sagt til Nogen, hvad jeg led, selv ej til mine Nærmeste. Maaske som en Følge deraf, antog man, al alt dette morede mig selv som alle Andre. Jeg erindrer, hvorledes en gammel, højtstaaende Mand, der holdt meget af mig, og paa hvem jeg aldrig tænker uden med Ærefrygt og Kjærlighed, engang tog mig under Armen, førte mig hen i Strandstræde og stillede mig foran mit eget Contrafai, der tjente som Tobaksskilt, idet han med en hjertelig Latter sagde: »Hvem mon det er?« Hvor ondt det end gjorde mig, svarede jeg dog med den ligegyldigste Mine af Verden: »Det er mig Excellence; det ligner ret godt.«

Jeg vil nu ikke sige, at disse Forfølgelser kostede mig mine Venners Venskab og Omgang, men de kostede mig deres Agtelse, hvad der er værre. Man vænnede sig uvilkaarligt til at be-

tragte mig som en Person, om hvem man ustraffet kunde sige en Vittighed bag Ryggen. Naar man sagde den til mig selv, gjorde jeg Gjengjæld, kom derved i Ord for at have en slem Mund, og fik Skyld for at have sagt mange Ting, der aldrig ere komne i mine Tanker, ja det er en Kjendsgjerning, at naar man ingen Hjemmelsmand havde til hin eller denne Historie, saa nævnede man sans-façon »Baronen«, som jeg par excellence kaldtes.

Denne min Stilling i det sociale Liv havde ogsaa sine Virkninger i Livets andre Forhold. Jeg erindrer saaledes, at afdøde Geheimeraad Bille, daværende Gesandt i London, engang under sit Ophold herhjemme havde yttret, at han ønskede at tage mig med til London som Secretair. Admiral Zartmann, der var min Chef havde Intet imod at give mig Permission paa ubestemt Tid, men daværende Udenrigsminister, Geheimeraad Bluhme, svarede simpelthen: »Nej, vi kunne ikke i Diplomatien bruge Personer, der daglig figurere i »Corsaren« og paa Gadeskilter.« Der er noget ligefrem oprørende i et saadant Svar, naar man betænker, hvor uforskyldt jeg var bleven gjort til en »Corsarfigur«.

Dengang faldt det Ingen ind, hvad der dog utvivlsomt var Tilfældet, at denne Del af Pressen

blot vilde Aristocratiet til Livs og havde samlet det Hele saakaldte virkelige og uvirkelige Aristo-crati i min Person. Jeg var jo stor og iøjne-faldende, i alt Fald en Typus, man kunde slaae Klo i, og jeg maatte derfor bære det hele Læs for mine Standsfæller og staae i Gabestokken for dem i over et Decennium.

Man vil lettelig forstaae, hvilken Indflydelse en saadan offentlig Stillen til Skue gjennem en lang Række af Aar nødvendigvis maatte have, men jeg skal ikke dvæle længere derved, dels fordi det fremkalder Minder saa smertelige, som maaske kun falde i de Færrestes Lod, dels ogsaa fordi Enhver, der læser dette og har levet paa den Tid, Forfølgelsen imod mig gik for sig, lettelig vil kunne forstaae Virkningen af den. Kun skal jeg bemærke, at Pressens Angreb paa mig have haft en væsent-lig Indflydelse paa hele min Udvikling, og at de mere end noget andet have bevirket, at jeg ofte vistnok har været hensynsløs i mine Yttringer og min Optræden og har vist Foragt for Menneskers Dom. Følgerne sporedes endnu længe, efter at Angrebene vare ophørte. — Mange alvorlige Mænd, til hvilke jeg med hele min aandelige Retning og øvrige Interesser sandsynligvis vilde være kommen i venskabeligt og mere eller mindre hjerteligt For-hold, betragtede mig i alt Fald, i en senere Periode

af mit Liv, ikke som en egenlig alvorlig Mand, med alvorlige Formaal for Øje; de fandt maaske nok min Omgang underholdende, men de unddroge mig den Velvillie og Tillid, uden hvilken ingen Mand med Hjerte ret kan trives. Dette er først senere gaaet op for mig; i Øjeblikket, medens Angrebene stode paa, mærkede jeg det ikke; thi jeg ansaae det for umuligt.

Man tillagde mig i mange Aar Anskuelser, jeg slet ikke nærede, man ansaae mig for frihedsfjendsk og for en Modstander af hele vor politiske Udvikling. Ganske vist hørte jeg til dem, der bleve overraskede af Begivenhederne i 1848, men det varede ikke længe, inden jeg, hvis Forfædre havde været med om et constitutionelt Kongedømme maaske af en anden Art, men ligefuldt af samme Princip, besindede mig og nu kun stod imod, forsaavidt jeg ønskede, at en roligere og jevnere Udvikling af Forholdene skulde finde Sted. Jeg troede dengang, og jeg troer endnu, at det havde baadet vort kjære Fædreland og alle Partier bedst, om man havde undladt strax at give Grundloven paa det brede demokratiske Grundlag, som man gjorde. Ej heller var jeg hildet i doctrinaire nationalliberale Dogmer, og mindst af Alt var jeg Skandinav. Om end efter fattig Lejlighed Aristocrat i Ordets sande Betydning, ansaae jeg

ingenlunde en constitutionel Regjering for et Onde, og jeg har ingensinde fornægtet, at jeg efter den første Overraskelse hilsede Frihedens Morgenrøde med Glæde. Men eftersom den saakaldte store Verden fra Christian den Ottendes Regjeringstid nu engang, og det vel ikke ganske uden Grund, var mistænkt for at see skjævt til Friheden, var det saa aldeles naturligt, at jeg, den udskregne og paa Gadeskilte ophængte, kom til at holde for, ogsaa for det, og det var saa meget naturligere, fordi jeg i Begyndelsen aabent havde udtalt mig derom, og fordi jeg nu engang var bleven Pressens Syndebuk. Dette er min Opfattelse. Jeg gjengiver den, som den efter lang Overvejelse staaer for mig, og vil man lade mig vederfares Retfærdighed og prøve den, vil man nok komme til at dele den.

I flere Aar havde jeg kun været Gjenstand for Smudsbladenes Angreb, men fra 1848 gjorde ogsaa »Fædrelandet« og noget senere »Dagbladet« mig den Ære at beskjæftige sig med mig, vel fordi de fandt mig saa at sige fix og færdig, og fordi man troede gjennem mig at komme hele den Kreds til Livs, der dengang ej stod sig vel med den liberale Presse; thi min hele udvortes Stilling som Assessor i den combinerede Ret, Kammerjunker, fuldkommen uformuende, uden synderlig Protection,

og hørende til en gammel adelig Familie, der nu havde tabt al sin Indflydelse, gav virkelig aldeles ingen Anledning til at henlede Opmærksomheden paa mig, saa meget mindre som jeg var vel anseet og afholdt paa den Plads, hvor jeg var, ikke gjorde andet end efter bedste Evne at passe mit Arbejde og ingensinde gav mig Mine af at beskjæftige mig med Politik, hvortil der aldeles ingen Anledning var i Christian den Ottendes Rosentid, og for hvilken jeg sandt at sige heller ingen Smag havde faaet endnu. Skjøndt alt dette maatte staae klart for min Omgangskreds og Enhver, der ikke fik sin Opfattelse fra den liberale Presse, troede man dog Alt, hvad der blev skrevet om mig. Som Bevis paa, hvilken Indflydelse disse Pressens Angreb kunde have selv paa Folk, som man skulde have troet hævede over Hensyn til dem, kan jeg exempelvis anføre, at Geheimeraad Bluhme nægtede at ansætte mig, da Gesandten i London, Geheimeraad Bille, vilde tage mig med som Secretair, fordi Smudspressen angreb mig, og fordi jeg, som han sagde, ikke var en persona grata for Oppositionen. Han kunde have henvendt sig til Grev Wilhelm Moltke, Generalauditeur Kofoed og Geheimeraad Wiborg; af dem vilde han have erfaret, at hvad Bladene end holdt mig for, ansaae de mig for en Mand, der kunde gjøre sin

Gjerning. Jeg havde paa Grund af Geheimeraad Billes elskelige Karakter og ualmindelig vindende Væsen faaet en saadan Tillid til og Hengivenhed for hans Person, at han nok vilde være bleven tilfreds med mig. Saaledes som det er gaaet her, er det gaaet ved saamange andre Lejligheder, det er den sorte Traad, der gaaer igjennem mit Liv. Det Mærke, Smudspressen og derefter en Del af den hæderlige Dagspresse har paatrykt mig, vil jeg komme til at bære til min Dødsdag.

Den Virksomhed, der som foran meldt en ganske kort Tid i 1848 var anviist mig hos General Wedel, bragte mig paa den Tanke, at see at opnaae en Amtmandspost i Slesvig. Min gamle Velynder, Grev Wilhelm Moltke, gik med den største Beredvillighed ind paa mine Ønsker, og det samme var Tilfældet med Geheimeraad Tillisch, der dengang var Regjeringscommissair i Slesvig. Da Kammerherre Stemann var bleven umulig som Amtmand i Aaabenraa, skrev Geheimeraad Tillisch til Grev Moltke og bad ham om enten at sende Kammerherre Heltzen, Kammerherre Brun eller mig for at succedere Stemann. Just som jeg sad hos Prinds Friederich af Hessen og oplæste Sejersberetningen fra Isted, blev jeg hentet til Grev Moltke. — Der var anden Bestemmelse for Heltzen, og Brun var konstitueret som Amtmand over

Præstø Amt, — det blev altsaa bestemt at sende mig. Forslaget gjordes mig i Grev Criminils og min Fætter, Geheimeraad Reedtz's Nærværelse. Jeg var dengang omtrent 39 Aar, altsaa forholdsvis ung, og stod nu pludselig ved mine Ønskers Maal. Det var et af de lykkeligste Øjeblikke i mit Liv, ikke mindst fordi der pludselig viste sig en Udsigt for mig til at faae et af mine inderligste Ønsker opfyldt, nemlig at hjemføre min Forlovede som Brud, og jeg mindes, da jeg blev alene med den elskelige gamle Grev Moltke, faldt jeg ham om Halsen, kyssede hans Haand og græd som et Barn. Jeg meddelte skyndsomst mine Venner det glædelige Budskab og gjorde mig færdig til at rejse samme Aften, men, inden Sol gik ned, var Ordren tagen tilbage, Kammerherre Rosenørn i Randers, der just i de Dage var bleven Indenrigsminister, havde sat sig derimod, og Heltzen fik Ordre til at overtage Embedet. Et haardere Slag har neppe ramt mig, det kom saa uventet og blev vel derved dobbelt føleligt. Jeg ærede og elskede Grev Moltke saa højt, at jeg aldrig end ej i Tankerne bebrejdede ham, at han ikke dengang satte sin Villie igjennem. Han lovede mig den første ledige Amtmandspost i Slesvig, men fik aldrig Lejlighed til at indfrie sit Løfte. Han har dog paa et senere mørkt Tidspunkt af

mit Liv, troligen staaet mig bi, og har derved viist, at han beklagede at have skuffet mig og paaskjønnede, at jeg aldrig havde beklaget mig derover.

Nogle Aar efter eller maaske samme Aar oprettedes den slesvigske Examen i Flensborg. Den slesvigske Minister, Grev Moltke Nütschau, der altid har viist mig megen Velvillie, sagde mig en Dag, da jeg besøgte ham paa Frydenlund, at det var Skade, at jeg nu var udelukket fra Embeder i Slesvig. Jeg svårede dertil: »Ja jeg har rigtignok ikke den slesvigske Examen«. Da han yttrede: »Og den kan De jo nu ikke tage«, sagde jeg: »Hvis Excellencen vil gjøre mig til Amtmand i Slesvig, skal jeg nok tage Examen«. Grev Moltke mente, at det dog nok vilde have sin Vanskelighed, eftersom jeg næsten var fyrretyve Aar. — I October Maaned 1851, saavidt jeg mindes, begyndte jeg saa at læse med Rector ved Universitetet, Professor i slesvigsk Ret, Schmidt, til hvem Grev Moltke havde anbefalet mig, og i Marts Maaned næstefter tog jeg den befalede Examen med første Karakter.

I Flensborg, hvor Examenscollegiet havde Sæde, var der ikke saa ganske faa Vanskeligheder at overvinde. Man vidste, at Grev Moltke Nütschau havde ansporet mig til at tage den sles-

vigske Examen, at han utvivlsomt vilde ansætte mig som Amtmand i Hertugdømmerne, og jeg havde ingensinde lagt Dølgsmaal paa, at den Maade, paa hvilken det nationalliberale Parti ønskede, at Slesvig skulde regjeres, efter min Mening ikke førte til noget heldigt Resultat.

De ældre Medlemmer af Kollegiet, Stemann, Paulsen, Mohrhagen, Raasløff og Bagger, der delte mine Anskuelser, modtoge mig meget forekommende og udtalte deres Paaskjønnelse af, at en gammel Embedsmand fra Kongeriget vilde underkaste sig Prøven, medens de yngre og af dem især Wøldike vare mig decideret imod; Herr Wøldike viste det paa den mest eclatante Maade.

Etatsraad Paulsen, der examinerede i Hovedfaget, Civilret, beærede mig med en meget hædrendre Tale efter Examinationen. og i den nævnte Disciplin erholdt jeg Udmærkelse, hvilket ikke var almindeligt. Under Censuren vilde mine Modstandere, at jeg kun skulde have anden Karakter, men Præses, Kammerherre Stemann, satte sig alvorligt derimod. Imidlertid lykkedes det Herr Wøldike og hans Venner at bevirke, at der meddeltes mig en Attest, hvori det hed, at jeg ikke var begge Sprog, Tydsk og Dansk, lige mægtig, som om nogen dansk Examinand har været det! og det blev saa siden benyttet til min fuldstændige Ude-

lukkelse fra al Ansættelse i Hertugdømmet. Den uheldige Skjæbne, der i Grunden lige siden 1848 har forfulgt mig, vilde, at der lige fra det, jeg tog Examen i slesvigsk Ret, og indtil Grev Moltke Nütschau i 1854 gik af, ikke blev noget Amtmands Embede ledigt i Slesvig, og under Wolfhagen var al Udsigt lukket for mig.

Træt af at vente, skuffet i alle mine Forhaabninger, søgte jeg tilsidst i 1853 Herredsfogedembedet i Lemvig, der blev ledigt, medens jeg opholdt mig i Paris samme Efteraar. Det havde imidlertid ogsaa sine Vanskeligheder, inden jeg opnaaede det.

Som en af Indbyderne til et Bal, man havde tilsigtet at give de hjemvendende Militaire i Casino, var jeg blandt dem, der ivrigst havde modsat mig at indbyde Grevinde Danner, og den, der i Comitémødet, hvor jeg var Ordfører, foreslog hellere at opgive Ballet end at indbyde Grevinden.

Det var jo ingen Anbefaling hos højsalig Kong Frederik den Syvende, og hans Vrede mod mig herover brød ud en Dag, jeg havde undladt at hilse den nævnte Dame paa Langelinie, hvor hun kjørte bag efter Kongen. De Herrer, jeg gik med, kjendte hende og hilste, jeg kjendte hende ikke og hilste ikke. Admiral Bille var dengang Marineminister og min Foresatte; han blev strax

beordret til Kongen, og fik Befaling til øjeblikkelig at sende mig til Christiansø, om i Egenskab af Auditeur eller som Statsfange er nok aldrig blevet oplyst; Frederik den Syvende havde vel næppe selv gjort sig Regnskab herfor.

Admiral Bille kom da kjendelig agiteret til mig og meddelte mig Kongens Befaling med Tilføjende, at han tillige havde sagt, at jeg havde brugt Ukvemsord om ham, samt at jeg ikke havde hilst hans Hustru. Jeg svarede kun ved at tage Grundloven frem og henlede Admiralens Opmærksomhed paa § 78, som han naturligvis kjendte ligesaa godt som jeg, og efter hvis Ordlyd ingen Dommer kan afsættes fra sit Embede uden ved Dom eller forflyttes mod sit Ønske, hvor Omordning af Domstolene ej finder Sted. Jeg var Dommer og havde saaledes Grundlovens rene Ord for mig, men erklærede imidlertid, at jeg ikke vilde sætte mig op imod min Konges Villie, og at jeg, om han befalede det, vilde tage imod Afsked; til Christiansø derimod kunde jeg ikke indlade mig paa at gaae. Admiral Bille kom snart efter og sagde, at Hans Majestæt befalede at see mig strax. Min Samtale med Hans Majestæt er der ingen Anledning til ikke at meddele her; den var saa egen i sit Slags, at jeg godt kan mindes hvert Ord. Da jeg kom ind, gik Kongen stærkt

ophidset frem og tilbage i Stuen, og ved min Indtrædelse foer han lige imod mig, som om han vilde tage fat i mig. Pludselig standsede han, rettede en Strøm af Bebrejdelser imod mig og udtordnede blandt andet: »Du har kaldt mig et Aalehoved!« »Det er et Ukvemsord, jeg aldrig bruger, derfor kan jeg ikke have brugt det om Deres Majestæt,« svarede jeg, »og Deres Majestæt kan ikke gjøre disse Beskyldninger imod mig uden at nævne mig, hvem der har forebragt Deres Majestæt, at jeg har sagt det. — I mit Hus i Bredgade kommer der mange, som ere misfornøjede med meget, der forefalder i denne Tid, og inden for disse fire Vægge bliver der vist sagt meget, der ej vilde klinge godt i Deres Majestæts Øren, men offentlig har jeg aldrig brugt respectstridige Ord om Deres Majestæt eller Deres Majestæts Regjering.« Kongen svarede: »Du har sagt det hos Mini!« Jeg sagde da, at selv om saa var, stod der jo i Chr. d. V's Lov, at Ingen skal ansees, for hvad han siger paa Krohus, Møllehus og Smedie, men at jeg iøvrigt aldrig havde sagt det. Kongen svarede: »Ja det er noget Snak af Politiet«. Jeg sagde, at saa vidste jeg, til hvem jeg havde at holde mig og vilde søge Oprejsning, for hvad der var blevet mig paaløjet. Kongen klappede mig da med stor Venlighed paa Skuldren og

sagde: »Naa lad saa det nu fare Altsammen, jeg troer ej et Ord deraf — men«, sagde han med stor Værdighed og traadte et Skridt tilbage, »før var det Kongen, der talte til Dig — nu er det Ægtemanden. Du har blodig fornærmet min Hustru. Forleden Dag, da Du gik med Kammerherre Haffner og Grev Danneskjold paa Langelinie, og hun kjørte forbi, beholdt Du din Hat paa, medens de to andre Herrer hilste hende.« Jeg svarede: »Jeg vidste ikke Deres Majestæt, at den Dame, der kjørte, var Deres Majestæts Hustru; Deres Majestæt har aldrig kundgjort for Deres Undersaatter, at Deres Majestæt er gift.« »Men jeg siger Dig,« raabte Kongen, »at hun er min Hustru; vil Du saa hilse næste Gang, Du møder hende?« »Naar jeg møder den Dame«, svarede jeg, »under saadanne Omstændigheder, at jeg veed, hun er Kongens ægteviede Hustru, saa er det min Pligt at vise hende al den Ærbødighed, der som min Konges Hustru tilkommer hende; Pligten mod Kongen har hverken jeg eller mine Forfædre nogensinde glemt«. »Naa,« sagde Kongen, »Du har i Grunden Ret; jeg skal snarest lade mine Colleger af Konger det vide, og saa faaer mit Folk det ogsaa at vide.« Dermed endte Audiensen.

I to Venners Nærværelse meddelte jeg Admiral Bille hele Samtalen og fortaug den forresten

for alle Andre. Nogen Tid efter spiste jeg hos en af vore Lehnsgrever; Hans Majestæt, vor nuværende Konge, og Prinds Friederich af Hessen vare ogsaa tilstede. Prinds Friederich, der altid har været særdeles naadig imod mig, og ofte fandt Fornøjelse i paa en elskværdig Maade at drille mig, sagde da ved Bordet: »Naa, jeg gratulerer, De har jo været oppe for at gjøre paterpeccavi og kysse hende paa Haanden.« Nu fandt jeg ingen Anledning til at tie længere og berettede, hvad der var foregaaet. Men alligevel fik jeg senere at høre, at jeg havde maattet gjøre Afbigt og været stedet til Haandkys.

Til Herredsfogedembedet i Lemvig var jeg nu bleven instillet, men Kongen var længe ikke at formaae til at underskrive min Udnævnelse, og der hengik godt et halvt Aar, inden han vilde høre Tale om Sagen. Geheimeraad Ørsted var dengang Konsejlspræsident og fungerede som Indenrigsminister. Der havde just paa den Tid gjort sig saa megen Indflydelse fra Kongens Hustrues Side gjældende ved Embedsbesættelser, at Ministeriet vilde søge at sætte en Dæmper herpaa. Embedet i Lemvig var et af de Embeder, man var bleven enig om at faae Kongen til at besætte overensstemmende med Indstillingen. Jeg vidste Noget derom, men saae ogsaa, hvorledes det af-

ficerede den gamle elskelige Ørsted, og jeg bad ham da, om jeg selv maatte forsøge at bringe Sagen i Orden. Jeg begjærede Audience og fik følgende Svar paa min Begjæring:

»Deres Højvelbaarenhed! — Jeg har den Ære at underrette Dem om, at jeg idag har udført Deres mig givne Hverv hos Hans Majestæt Kongen, idet jeg sagde ham, at De troede at have bemærket ved den sidste Audience, De havde haft, at han ikke var saa naadig, og at De altsaa frygtede, at man kunde have skadet Dem hos ham paa en eller anden Maade. Da De nu vidste Dem aldeles fri, og naturligvis satte den største Pris paa Deres Konges Naade først og fremmest, dernæst da det ogsaa var Dem af stor Vigtighed, at han ikke havde Noget imod Dem, da Deres Fremtid just skulde bestemmes, ønskede Deres Højvelbaarenhed at finde Lejlighed til at udtale Dem frit for Deres Konge og at forsvare Dem imod Beskyldninger, som kunde være bragte for ham. — Kongen svarede mig derpaa: »Jeg har ikke Noget imod ham, og vil ikke gjøre ham den Ulejlighed at komme herud for min Skyld,« hvorpaa jeg fremstillede, at De intet ønskede mere end at gjøre Touren hertil. Men hans sidste Svar var: »Du kan sige ham, at jeg ikke har Noget imod ham, og at han kan komme til mig, naar jeg er i

Byen; det eneste, vi ikke ere enige om, er hans Ansættelse —«. Omendskjøndt jeg flere Gange gjentog Deres Højvelbaarenheds Ønske, har jeg dog ikke kunnet opnaae noget Svar, og beklager meget at have været en saa daarlig Commissionair. Jeg er nødt til at blive herude imorgen over, og kommer til Byen paa Tirsdag Kl. 2; hvis Deres Højvelbaarenhed vil ulejlige Dem og komme til mig enten denne Dag eller om Onsdagen Kl. 11, saa skal jeg meddele Dem mundtlig Alt endnu mere udførligt. Levetzau.«

Efter at min Ansøgning om Audience saaledes var bleven nægtet, kjørte jeg ud til Frederiksborg Slot, hvor Kongen da opholdt sig, uagtet jeg vidste, at der var givet Ordrer til, at jeg ikke maatte faae Lov til at nærme mig Kongen. De første Functionairer, jeg talte med, bleve højst forskrækkede ved at see mig, og raadede mig ikke at forsøge det, men jeg traf heldigvis en god Ven i General Fensmark og anmodede ham om at melde mig, hvis han selv ej frygtede for Ansvaret. General Fensmark var strax villig dertil og meldte mig øjeblikkelig hos Kongen. Han kom tilbage og sagde, at Kongen vilde modtage mig, men tilføjede: »Tag Dem for Guds Skyld iagt, at han ikke slaaer Dem, for han er rasende; De maa gaae lige ind paa ham og see ham stift i Øjnene.«

Da jeg traadte ind, stod Kongen i en Vinduesfordybning med Ryggen mod Indgangen og saae ud over Søen, medens jeg i flere Secunder stod og ventede. Tilsidst drejede han sig om og traadte frem synlig opbragt; vi stod og betragtede hinanden; Hans Majestæt sagde ikke et Ord. Tilsidst brød jeg Tausheden ved at sige, at jeg var kommen for i al Underdanighed at forelægge Hans Majestæt min Sag, og jeg udviklede, hvorledes jeg havde tjent Kongen ærlig og tro, hvorledes jeg besad de forlangte Kvalificationer til at overtage det Embede, jeg attraaede som Herredsfoged i Lemvig, hvorledes Ministeren var villig til at indstille mig dertil, og hvorledes der var lagt Hindringer ivejen for min Udnævnelse af Kongen selv. Nu var jeg kommen for at spørge Hans Majestæt i al Ærbødighed om Grunden til Hans Majestæts Misfornøjelse, og om den Hindring, der nu blev lagt mig ivejen, ogsaa for Eftertiden skulde forebygge, at jeg forfremmedes i Statstjeneste. Kongen hørte paa mig i Taushed, og da jeg havde endt, traadte han et Skridt tilbage, pegede paa mig og sagde med Tordenrøst: »Du er en Landsforræder; Du gjør Parti imod mig med Prinds Friederich og Prinds Christian«. Jeg svarede: »At jeg tilbringer megen Tid i de høje Herrers Selskab er sandt; men det har altid og i

alle Lande været antaget, at det var godt for et Lands Prindser, at omgaaes deres Jævnaldrende iblandt Landets Adel. Andet Parti med de to høje Herrer end et Parti Whist har jeg imidlertid aldrig gjort.« »Jo,« sagde Kongen, »I kommer sammen og taler Ondt om mig; det er Landsforræderi, der skal straffes«. »Vil Deres Majestæt ej troe mig paa mit Ord,« svarede jeg, »og skal dette være Grunden til, at Deres Majestæt modsætter sig min Forfremmelse i Statens Tjeneste, saa kan jeg ikke længer bære denne Decoration, som Deres Majestæt engang naadigst gav mig for virkelig Tjeneste«. Og derpaa tog jeg mit Ridderkors af. Kongen traadte da hen til mig, lagde sin Haand paa min Skulder og sagde meget venlig: »Det er altsammen Narrestreger, men Du er altid saa hidsig. Jeg skal nok see at bringe den Sag i Orden; Du er et godt Menneske; see nu, Du tjener mig lige saa tro, som dine Forfædre tjente mine.« Jeg kyssede Kongen paa Haanden og gik.

Inden jeg forlod Frederiksborg, var jeg Herredsfoged i Lemvig.

Herredsfogedembedet i Lemvig var et af de mest indbringende Embeder i Landet, men jeg blev ved min Tiltrædelse nødsaget til at kjøbe en

Gaard, der naturligvis var dyr, fordi jeg maatte have den, og tilmed var den i høj Grad forfalden, saa at den næsten helt maatte bygges op. Det kostede mange Penge, Indbo, Heste og Vogne ikke mindre, saa at jeg med Gaarden, der ialt stod mig i omtrent 13,000 Rdlr. begyndte med en betydelig Gjæld. Men Embedet var som sagt godt, og der var ingen Anledning til Frygt for, at den Gjæld skulde trykke mig. Da jeg havde faaet indrettet mig et hyggeligt Hjem, saae jeg mit gjennem fjorten lange Aar nærede kjæreste Ønske opfyldt og hjemførte min Cousine som min Hustru. Fire Maaneder efter døde hun paa min Fødselsdag. Samme Aften vi kom til vort Hjem, gik hun syg i Seng for aldrig mere at rejse sig fra sit Leje. Saaledes kom jeg snart til at staae ganske ene blandt Fremmede. Nattevaagen, Sorg og Anstrængelser nedbrød mit Helbred, saaledes at det blev nødvendigt for mig i nogen Tid at forlade mit nye Hjem. Efter nogle Maaneders Forløb vendte jeg tilbage, tog fat paa min Gjerning med Alvor og Energi, og fandt den bedste Trøst og Opmuntring i mit Arbejde. Det lykkedes mig snart at vinde den kraftfulde og dygtige Befolknings Tillid og Agtelse. Beboerne paaskjønnede mig, og det viste de ikke ved Sølvthepotter og Opsatser, hvad jeg ikke vilde have modtaget,

men ved, da Helbredshensyn bød mig at forlade Egnen og overtage en anden Stilling, i Masser at henvende sig til mig, for igjennem Adresser at bede mig blive iblandt dem. Jeg nævner dette udtrykkelig, fordi man senere har villet insinuere, at jeg ikke var anseet og afholdt i Lemvig.

Min Debut som Politimester var ganske egen. Jeg kom en Aften i Maj 1853 til Lemvig og tog ind i Byens eneste Gjæstgivergaard; efterat Embedet af min Formand var blevet mig overleveret, og han var afrejst, begav jeg mig ovenpaa en anstrængende Dag til Hvile omtrent Kl. 11. Aldrig saasnart var jeg kommen tilsengs, før jeg vækkedes af den mest forfærdelige Støj; jeg ringede paa min Tjener og erfarede, at det var Byens Soldebrødre, der havde deres sædvanlige Aftensvir. Da Støjen bestandig vedvarede, stod jeg op og betydede Værten, at han maatte skaffe Ro, og da han forsikrede, at det var meget vanskeligt, indskærpede jeg ham, at Politianordningerne paalægge Værten under Mulct at have lukket og slukket senest Kl. 11. Hvad der er forefaldet imellem Værten og Gjæsterne veed jeg ikke, men snart efter forflyttedes Støjen ud paa Gaden, og da jeg kom til Vinduet, gav man mig den yndigste Kattemusik med Accompagnement af Glas og Flasker, der paa Borde vare placerede ude paa

Gaden, hvor Gjæsterne sade meget gemytligt og sang og drak. Jeg tog nu min Uniform paa, gik ned og paabød Rolighed, og da man ej vilde lystre, greb jeg den første den bedste i Brystet og rystede ham dygtigt; Manden var komisk nok en Sognefoged, en forresten brav og skikkelig Mand, hvilket gav megen Anledning til Morskab siden efter. Jeg optegnede da de Paagjældendes Navne; foruden Sognefogden var der en Procurator, en skamløs Person, der gjorde mig meget af det, indtil det endelig lykkedes mig at faae ham viist ud af Byen, hvorfra han nok spadserede i Tugthuset, samt et Par Kjøbmænd, hvoraf den ene ogsaa endte i en Straffeanstalt. Næste Dag gik jeg til de af Rolighedsforstyrrerne, som ellers antoges for ret skikkelige og sagde dem, at formodentligt nogle drukne Haandværkssvende havde misbrugt de Herrers Navne. De Paagjældende vare meget skamfulde, men efter den Tid havde jeg Fred. At man havde bragt mig et Pereat var nu ikke saa besynderligt; thi samme Dag, jeg ankom til Lemvig, var der sendt nogle Numre af »Folkets Nisse« til Byen, hvori jeg var fremstillet som en drukken Stud, der med en Flaske Champagne i hver Klov, blev hejset op af Lasten paa et Dampskib. Det var nemlig en Paastand, at jeg var aldeles fordrukken og hyppig blev bragt

hjem af Vægterne, og den havde naturligvis fundet Anklang.

Aaret, før jeg forlod Vestkysten, havde jeg ved hyppige Ophold paa Stranden i Anledning af Strandinger, stundom i haardt Vejr, ikke sjeldent ogsaa om Natten, paadraget mig saamegen Gigt, at Lægerne raadede mig til at rejse til Carlsbad. Efter endt Badecour gjorde jeg en Rejse til Ungarn med Grev Degenfeld for nogen Tid at opholde mig paa hans Godser. Der blev jeg angreben af Gigt i den Grad, at jeg i længere Tid var lam i begge Benene. Da jeg endelig kom hjem efter et meget smertefuldt Sygeleje, var det kjendeligt, at min Fraværelse havde afstedkommet adskillige beklagelige Uordener i Jurisdictionen, frække Indbruds- og Kvægtyverier vare begaaede, mine Venner havde længtes meget efter min Hjemkomst, og de Malcontente, hvoraf der jo altid er nogle, havde begyndt at knurre. Det ærgrede mig naturligvis, og jeg anvendte derfor al min Tid til at opdage Ugjerningsmændene, hvilket ogsaa lykkedes mig baade hurtigt og fuldstændigt, hvorefter jeg snart fik dem til at afgive Tilstaaelse om Indbrudene og Kvægtyverierne. Jeg var paafærde Nat og Dag, kom ved foretagne Undersøgelser tillige under Fund med et for tolv Aar siden begaaet Mord, men maatte naturligvis for-

sømme de siddende Forretninger hjemme, det indviklede og betydelige Regnskabsvæsen og mine egne private Affairer. Et By- og Herredsfogedembede i en udstrakt Jurisdiction hører just ikke til de letteste. At paasee det, som det bør paasees, er omtrent umuligt for een Mand; det er en af Skyggesiderne ved vor Retspleje her i Landet. Jeg kan saaledes documentere, at jeg i en Jurisdiction med 26 Sogne, 7 Mile lang og 3½ Mile bred, har paa en Dag rundt om i Jurisdictionen haft tretten forskjellige Forretninger, der alle strengt taget krævede min Nærværelse, og samtlige vare forbundne med mere eller mindre Ansvar.

Min første Fuldmægtig var en Person, til hvem jeg havde den mest uindskrænkede Tillid — han sveg den og havde nær bragt mig i stor Ulykke. Jeg havde bundet eller rettere troede at have bundet dette Menneske til mig baade ved Taknemlighedsbaand og ved at betragte og behandle ham som Ven. Han havde imidlertid under min Fraværelse i Ungarn begyndt at bedrage mig i det smaa, og i den paafølgende Tid, da hvert Minut for mit eget Vedkommende var optaget af Forhør og Undersøgelser, og jeg trygt stolende paa hans Ærlighed overlod Jurisdictionens Regnskabsvæsen og Kasse til ham, havde han fortsat i det store. Jeg skal ikke dvæle ved min

Rædsel, da jeg opdagede, at jeg var ført bag Lyset og endnu ej vidste, hvorvidt jeg kunde frelse min Ære, thi Ansvaret paahvilede jo mig. Jeg havde ingensinde med Strenghed indkrævet mit Tilgodehavende hos Jurisdictionens Beboere og havde derfor betydelige udestaaende Fordringer; det gjaldt nu om at faae dem inddrevne prompte og hurtigt, og her viste Beboerne deres Velvillie for mig, thi Fordringerne bleve een og hver, hvad der vil sige meget, indbetalte i Løbet af kort Tid, og jeg kunde til behørig Tid fremlægge alle mine Regnskaber i god Orden for min Amtmand; men jeg havde alligevel lidt et stort Tab, som jeg ikke paa lang Tid forvandt.

Dette, saavel som Opholdet i Ungarn, der under min Sygdom havde paaført mig betydelige Udgifter, og endelig Udbetalingerne paa Gaarden, som vare forfaldne, tvang mig til at sælge den. Nogle Mænd besluttede, dels for at hjælpe mig og dels af Speculation, at kjøbe min og flere andre Ejendomme for at anlægge en Gade og udparcellere Terrainet. Lige efter indtraadte imidlertid den store Handelskrise i 1857, Kjøberne saae, at deres Speculation var forfejlet, og de gik fra Handelen, under Paaskud, der ingenlunde vare moralsk forsvarlige. Gjennem tre, fire lange sørgelige Aar maatte jeg saa for at tilfredsstille Pantecreditorerne

procedere med dem, og tabte ikke alene Processen gjennem to Instancer, men satte saa meget til derved, at jeg, da Processen var endt og Gaarden solgt for 4000 Rdl. — den var først bleven solgt for 20,000 Rdl. — var en fuldstændig ruineret Mand. Sammenhængen med hele denne Sag, er aldrig bleven fuldt bekjendt, men man tillagde det uden Betænkning min egen Ødselhed og uordentlige Husholdning, at jeg var bragt saa vidt.

Alt, hvad jeg under denne Periode havde gjennemgaaet, var mere end tilstrækkelig Grund for mig til at søge at komme bort fra et Sted, hvor jeg havde fristet saa tung en Skjæbne. — Jeg søgte da Udskrivningschefs Posten i 3die sjællandske District, og blev af daværende Justitsminister Simony i 1858, jeg antager som Anerkjendelse for god Tjeneste, foretrukken for flere ældre Ansøgere.

Mit ny Embede gav kun en Tredjedeel i Indtægt af det, jeg forlod, men det var en rolig og forholdsvis ansvarsløs Stilling, og det var just, hvad jeg attraaede. Mit Helbred var nedbrudt, mit Sind nedtrykt, og jeg byttede med Glæde den bedre og mere indbringende Stilling mod den langt ringere. Saa stor var imidlertid Misundelsen over, at man gav mig Udskrivningschefs Posten, at det affødte et Angreb paa mig i Dagbladet, som vistnok er

et af de haardeste og bittreste, nogen Mand i Pressen er bleven gjort til Gjenstand for. Mine brave jydske Venner lod dette imidlertid ikke gaae upaatalt hen, men samtlige Sogneforstandere i Jurisdictionen, omtrent 120 i Tallet, gave mig offentlig i Berlingske Tidende et saadant Vidnesbyrd for Nidkjærhed og Dygtighed, at det maatte glæde mit Hjerte. En varm Anbefaling fra min Amtmand, blev ligeledes offentliggjort; Dagbladet gjorde en Slags Retraite, men angreb mig dog atter paa samme Grundlag, da jeg senere stillede mig til Valg i Skjelskør.

Udskrivningschefsposterne ere af den Beskaffenhed, at Kontorforretningerne kunne udføres af en dygtig, routineret Fuldmægtig. Min første Fuldmægtig udførte alle mine, og jeg tør sige, at de bleve udførte lige saa acurat, som de øvrige Udskrivningschefers. Revisionsdepartementet er heri den bedste Dommer, og jeg underkaster mig gjerne dets Dom.

Chefen selv skal lede Sessionen, sætte Forretningerne i Gang og controllere Arbejdet, men det bør ikke være hans Sag at sidde og slide paa sit Kontor. Jeg gjorde det ikke, men var ofte fraværende i Kjøbenhavn for andre Formaals Skyld, dog altid med min Foresatte, Justitsministerens Tilladelse. Sessionerne, der medtage tre Maaneder

af Aaret forestod jeg selv, og der har aldrig været ført grundet Klage, over den Maade, hvorpaa jeg ledede dem. Ved Kontoret blev jeg kun saa længe, indtil jeg, med min mangeaarige Forretningsroutine, havde forsikret mig om, at den første Fuldmægtig var en i alle Henseender samvittighedsfuld og dygtig Mand, og at den anden Fuldmægtig, der var alene paa Kontoret, naar jeg tilligemed første Fuldmægtig tre Maaneder af Aaret var paa Sessionen, ligeledes i enhver Henseende var paalidelig og fuldkommen kjendt med de Forretninger, der paalaae ham.

Jeg valgte Korsør til Opholdssted, fordi jeg der som Mynstringsbestyrer havde en Indtægt af c. 400 Rdlr. mere end noget andet Sted, men skulde jeg bestandig være bleven hjemme, havde jeg ganske vist hellere opgivet denne Indtægt fremfor at vælge den mest trøstesløse og kjedsommelige By i Landet til mit Opholdssted.

Selve Sessionsbeskjæftigelsen var just ikke af de mest tiltalende. Engang kom jeg under en Diner til at tale med den daværende hannoveranske Gesandt om min Embedsstilling, og han udbrød da egentlig mere naivt end høfligt, men ikke uden Føie: »Das muss wahrhaftig ein sehr schmutziges Geschäft sein!« Ja! Atmosfæren i en Stue med lutter nøgne Karle er i Sandhed ikke oplivende,

og den Beskjæftigelse, hele den udslagne Dag at sidde og opraabe Navne og distribuere det udskrevne Mandskab til de forskjellige Afdelinger, er ingenlunde lystelig.

Efter min Mening er juridisk Dannelse strængt taget ikke fornøden for en Udskrivningschef; ja, eftersom Udskrivningen jo nærmest har at bestille med eller dreier sig om militaire Elementer, er Officierer formentlig bedst skikkede dertil, men man feiler dog, hvis man antager, at en Mand, der var mindre skikket til at commandere sin Bataillon, men ellers var en nøiagtig og ordentlig Regnskabsfører, kunde due til Udskrivningschef; der fordres dertil en ikke ringe Evne og Praxis i at holde Orden og faae Mandskabet til at lystre.

Som de fleste af mine Colleger søgte jeg ved Siden af min Forretning som Udskrivningschef at finde anden Sysselsættelse, der kunde udfylde min Tid i de ni Maaneder af Aaret, hvori der ikke afholdes Sessioner, thi Overopsigten med Contoirforretningerne, som mine Fuldmægtige besørgede, lagde kun forholdsvis liden Beslag derpaa. Der blev en Stund Tale om, at Fængselsdirecteurposten mulig kunde forenes med min Stilling som Udskrivningschef. Det var egentlig Tscherning, der fandt det udførligt og ønskeligt, seet fra et øeconomisk Standpunkt. Der var just bleven nedsat en Com-

mission med Tscherning som Præces, til at undersøge Fængselsvæsenet, navnlig forsaavidt Vridsløselille angik. Kammerherre Simony, daværende Justitsminister, gav mig Tilladelse til at opholde mig i Kjøbenhavn for at overvære denne Commissions Møder, uden derfor at give mig noget Tilsagn om Posten. En Mand, hvis Ord havde stor Vægt, maa imidlertid have befrygtet, at det dog kunde skee; han var, jeg veed ei hvorfor, imod det, og der blev derfor intet deraf.

Medens jeg var Udskrivningschef, søgte jeg at danne et politisk Selskab, en Vælgerforening for Slagelse og Omegn, der senere om muligt skulde omfatte hele Sjælland. I October 1861 var endeel Mænd fra Egnen forsamlede hos mig, deriblandt Holstein, Castenskjold, Qvistgaard, Nagel og flere; jeg forelagde min Plan, og de fandt den god, lovede mig kraftig Understøttelse, og saasnart Sessionen var endt, lagde jeg Haand paa Værket: Et Møde blev afholdt i Slagelse; jeg udarbeidede Love og Reglementer, som forelagdes Forsamlingen paa et nyt Møde. Alt syntes at gaae godt, men saa begyndte En og Anden at blive mistænkelig og underlægge mine Bestræbelser egennyttige Hensigter, hvad der baade ærgrede og bedrøvede mig. I Vinterens Løb fortsattes vel Sammenkomsterne i Slagelse, men jeg mødte hver Gang mere og mere

Lunkenhed, og i Slutningen af Marts 1862 opgav jeg det Hele. Det Udkast til Love, som jeg gjorde, var følgende:

Sorø Amts Vælgerforening.

I. Foreningens Formaal er ved en Samarbeiden af alle Samfundsklasser, at virke til den rette Benyttelse af den ved Grundloven tilsagte Frihed under en jevn og rolig Udvikling af Samfundsforholdene. Idet Foreningen saaledes ved alle til dens Raadighed staaende Midler vil fremme og understøtte enhver god og gavnlig Stræben, vil den paa samme Maade modarbeide Alt, hvad den anseer for farligt for den rette Brug og sande Udvikling af Friheden.

II. Foreningens Virksomhed vil særlig omfatte saavel Valgene til Rigsraad og Rigsdag som samtlige communale Valg i den Kreds, den kommer til at omfatte, saa at den vil arbeide hen til, at de forskjellige Samfundsklasser, hvad der nu ikke er Tilfældet, blive ligelig og forholdsvis repræsenterede saavel i Folkerepræsentationen som i de communale Raad, og at kun saadanne Mænds Valg sættes igjennem, der, om end af forskjellige Anskuelser, nyde almindelig Agtelse og Tillid. Foreningen vil ikke kaste Handsken til noget Parti, men meget

mere søge at samle de forskjellige Partier og Samfundsklasser om et fælleds Formaal.

III. Skal Foreningen opnaae sin Hensigt og tillige med Tiden udvide sig til andre omliggende Amter, maa den have tilstrækkelige Pengemidler til sin Raadighed, saa at den ikke alene kan understøtte gode og gavnlige Foretagender, men og, ved under særlige Omstændigheder at yde sine Medlemmer øieblikkelig Hjælp, knytte disse nærmere til sig; idet de heldigere stillede Samfundsklasser ere rede til at understøtte og komme de mindre heldigt stillede imøde, styrkes og befæstes den gjensidige Tillid og Enighed.

Foreningen bør have et Organ, først maaske kun i Amtet selv, senere et større Blad i Hovedstaden, der kan vedligeholde Medlemmernes Interesse for Foreningens Formaal; tillige bør Foreningen sættes istand til at understøtte saadanne Mænd, der paa anden Maade i Skrift og Tale virke til den rette Forstaaelse af vor Tid og dens Fordringer. Den bør og søge at drage til sig frisindede, fædrelandskjærlige Mænd, hvem Fædrelandets og Frihedens Bevarelse staaer over Alt, og som har Mod og Dygtighed til baade i og udenfor Repræsentationen at kjæmpe herfor.

IV. Foreningen bør slutte sig til den af Regieringen paatænkte Inddeling af Landet i større

Communer og berede Regieringen Veien for en Ordning, der lover gode Frugter for Udviklingen af de communale Forhold og vel ogsaa i Tiden vil kunne være heldbringende for en noget forandret Valgmaade til Folkerepræsentationen.

Saa bør den og tilstræbe en gjennemgribende Forandring i vore Landboforhold og ved Priisbelønninger opmuntre til oplysende Skrifter desangaaende. Med det Formaal for Øie, at fremme Fæstes Overgang til Selveiendom, bør den arbeide for en udvidet (uindskrænket) Sammenlægningsfrihed i Forhold til den bestaaende Udstykningsfrihed.

Den bør have sin Opmærksomhed henvendt paa Næringsforholdene og den Indflydelse, den nye Næringslov udøver paa disse.

V. Det er en Selvfølge, at Communens Tarv maa ligge Foreningen paa Hjerte, saa at den uden at gribe ind i den særlig anordnede Bestyrelse har sin Opmærksomhed henvendt paa en hensigtsmæssig Ordning af de vigtigste communale Forhold f. Ex. Skole og Fattigvæsen: begge disse ville vistnok yde en rig Mark for Foreningens Virksomhed, saavel hvad angaaer den høiere mere udvidede Undervisning som med Hensyn til Fattigforsørgelsen ved Oprettelse af Tvangsarbeidsanstalter.

VI. Viser der sig virkelig Interesse for Dan-

nelsen af en Forening som den tilsigtede, bør dens Virksomhed udvides foreløbig ogsaa til Præstø Amt, der tillige med Sorø Amt udgjør een Landsthingskreds.

Antallet af Bestyrelsens Medlemmer bør være afhængigt af, hvor stor en Kreds den omfatter, bør ikke overstige 9 og ikke være under 5. Bestyrelsen vælger selv sin Formand og Viceformand; Kasserer, Regnskabsfører og Revisorer vælges af Medlemmerne uden at være Medlemmer af Bestyrelsen. Hvad godt og hensigtsmæssigt med Hensyn til Foreningens Virksomhed o. s. v., man kan lære af Bondevennernes Selskab, bør man ikke forsmaae at optage.

Hovedbestyrelsen vælger Bestyrelsen af Underafdelingerne, der passende synes at kunne falde sammen enten med Herredsinddelingen eller med Valgkredsene til Folkethinget.

Kasserer og Regnskabsfører bør lønnes. Formanden bør have Godtgjørelse for Kontorhold. Fuldstændig Offentliggjørelse af Regnskabet kan ei forlanges, navnlig med Hensyn til Understøttelsesposterne.

VII. De Bidragydende deles i to Klasser: Landboere og Kjøbstadboere. Bidrag ud over, hvad der aarlig er stipuleret, staaer det Enhver frit for at yde.

Landboere.

Godseiere	25 Rdl.	» ℳ	» β
Proprietairer	10 à 5 —	» -	» -
Forpagtere af Hovedgaarde	2 —	» -	» -
Gaardeiere	2 —	» -	» -
Fæstebønder og Præsteforpagtere	1 —	» -	» -
Boelsmænd	» —	3 -	» -
Husmænd med Jord	» —	1 -	» -
Indsiddere	» —	» -	8 -
Præster	3 —	» -	» -
Skolelærere	1 —	» -	» -
Dyrlæger	1 —	» -	» -
Skovridere	1 —	» -	» -
Godsforvaltere	2 —	» -	» -
Capitalister.			

Kjøbstadboere.

Haandværkere	» —	3 -	» -
Handlende	2 —	» -	» -
Fabrikherrer og Grosserer	10 —	» -	» -
Embedsmænd	5 à 10 —	» -	» -
Capitalister.			

Geheimeraad Hall, min gamle Lærer og Ven, havde allerede dengang længe været Minister. Han vilde gjerne gjøre noget for mig. Foreløbig raadede han mig til at stille mig til Rigsdagen, og jeg til-

bød mig derfor 1861 i Skjelskør, hvor min Modcandidat, en ivrig Bondeven og Grundtvigianer, havde store Chancer i denne bondevenlige og tildeels grundtvigianske Kreds. Saa udskreget jeg end var i den offentlige Mening, og saa meget mine Anskuelser bleve lagte for Had af mine Modstandere, lykkedes det mig dog ved i over en Maaned at reise fra Bondeby til Bondeby, næsten fra Gaard til Gaard og derefter at holde Møde i Skolerne at bringe det dertil, at jeg ved Valget utvivlsomt havde seiret over min Modcandidat, hvis jeg paa en Interpellation havde kunnet overtale mig til at tale for Indførelsen af Juryen. Jeg yttrede imidlertid, at man maatte gaae meget langsomt tilværks og anførte nogle Exempler af min egen Erfaring i Sagen med tiltagne Meddomsmænd. Interpellanten tog deraf Anledning til at raabe, at jeg ingen Tillid havde til Bondestanden, og min Modstander blev valgt. Han introducerede sig for Vælgerne med de Ord: »Man har sagt om mig, at jeg var gal, men da man ifjor vilde gjøre ên Skovtur, valgte man mig til at forestaae den, hvilket dog ei tyder paa, at jeg er gal«. Hans Stiller, en Møller og Bonde, sagde om ham, at hans Anbefaling var, at han var Folkets Ven, »medens han«, tilføjede han, idet han pegede paa mig, »er Intelligentsens Repræsentant, som man ej bør vælge.«

Medens jeg var Udskrivningschef, bleve Amtmandsposterne i Flensborg og Tønder ledige; jeg søgte dem begge med den Adkomst, den slesvigske Examen gav mig. Hall, der altid viste sig som min Ven og Velynder, billigede mit Ønske, Kongen var ikke imod, men Kammerherre Wolfhagen, der dengang var slesvigsk Minister, vilde à tout prix ikke udnævne mig til Amtmand i Slesvig. Mine Anskuelser stemmede ikke med den Maade, hvorpaa man dengang regjerede Slesvig, jeg havde aabent udtalt, at efter Anmestien burde dansk- og tydsktalende Undersaatter behandles aldeles eens, naar de ei gave Anledning til Klage, og Embedsmændenes Bestræbelser kun gaae ud paa den størst mulige Upartiskhed. Wolfhagens foregivne Grund til ei at ansætte mig var, at jeg efter den mig meddelte Attest ikke var begge Sprog, Dansk og Tydsk, lige mægtig. Jeg bad ham da blot tale Tydsk med mig et Kvarteer, og han maatte overvunden erklære, at jeg talte det upaaklageligt, bedre end mangen en Embedsmand i Hertugdømmerne; men han blev dog urokkelig ved sin Paastand.

Jeg henvendte mig da til Kongen og bad om, at Kammerherre Wolfhagen maatte rescriberes om, at det tillodes mig at tage den slesvigske Examens skriftlige Deel om, saa at jeg kom til at aflægge en ny Prøve. Jeg var dengang i mit halvtredsinds-

tyvende Aar, men jeg skyede alligevel ikke denne Anstrængelse. Man sendte mig Acter til Bearbeidelse; jeg aflagde Ed paa at have forfattet den af mig forlangte Udarbeidelse uden Hjælp, og jeg sendte den til Apellationsretten i Slesvig. Mit Arbejde blev sendt tilbage som uantageligt paa Grund af Mangler i Sproget. Grev Moltke Nütschau levede endnu dengang, jeg forelagde da baade ham og Geheimelegationsraad Skrike Actstykket, og de erklærede begge, at der fra Sprogets Side intet kunde være at indvende.

Jeg indsaae nu, at alle mine Forsøg paa at blive ansat i Slesvig vilde være forgjæves, og Hall erklærede ogsaa, at han ikke var i Stand til at bryde Wolfhagens Modstand. — Da ogsaa de andre Forsøg, jeg gjorde paa at komme ind i en rigere praktisk Virksomhed af administrativ eller politisk Art, mislykkedes, begyndte jeg Underhandlinger med Hall, der selv tidligere havde fremført noget saadant, om en Ansættelse i Diplomatiens Tjeneste. Nogen Tid efter blev Posten som Chargé d'Affaires i Turin ledig. Hall foreslog mig den, og jeg gik med Glæde ind derpaa. Det var i 1863, at min Udnævnelse fandt Sted, og nogle Maaneder efter min Ankomst til Turin blev jeg forfremmet til Ministerresident. Jeg blev modtaget

med Venlighed og Imødekommenhed af alle, jeg kom i Berøring med, og Mindet om mit Ophold i Italien vil altid være et Lyspunkt i mit Liv.

Efter at det kongelige italienske Udenrigsministerium i Begyndelsen af Aaret 1865 officielt havde underrettet samtlige Gesandter ved Turinerhoffet om, at hans Majestæt Kongen af Italiens Residents og den kongelige italienske Regjerings Sæde vilde blive forlagt fra Turin til Florents, alt i Overensstemmelse med Conventionen af 15de September 1864, meldte jeg det strax til min daværende Chef, Geheimeraad Bluhme, og jeg anslog Flytningsomkostningerne omtrent til en Trediedeel af, hvad de med mig ligestillede Collegaer begjærede. Herpaa svarede man mig, at Godtgjørelse kunde der paa Grund af Omstændighederne ei gives mig, og idet man tillige antydede Muligheden af forestaaende Forandringer, henviste man mig for at undgaae Flytningen til Florents, til at begjære et Aars Congé og enten opholde mig udenfor Italien, eller komme hjem til Danmark. Jeg valgte det sidste som det billigste og for mine private Forhold efter min Formening ønskeligste, da jeg gjerne vilde forestille min unge Hustru ved Hoffet, indføre hende i min Familie og imødesee mit første

Barns Fødsel i mit Fædreland. Den Gang anede jeg ligesaa lidt, at Geheimeraad Bluhme allerede havde betænkt at inddrage Posten i Italien, som at Grev Frijs, der aldeles temporært udførte dette, heraf vilde tage Anledning til at sætte mig ud af al Virksomhed, og derved ikke alene tilføie mig en ufortjent Krænkelse, men henvise mig til en for enhver ærekjær, arbejdskraftig Mand kvalfuld Tilværelse.

Efter min Hjemkomst talte jeg med flere formaaende og indflydelsesrige Medlemmer af Regjeringen og Rigsraadet, blandt andre med Advocat Liebe og Hr. J. A. Hansen og forestillede dem, at Posten i Italien paa ingen Maade kunde inddrages, hvori de gave mig Ret, ligesom ogsaa at en Gageforhøjelse var nødvendig, eftersom man ikke kunde leve i Florents for 6000 Rd. Jeg fik ikke ud af disse Samtaler, at det var utænkeligt, at Rigsraadet vilde votere en Forhøjelse af 2000 Rd. Det være nu som det vil; jeg haabede det, som man jo er tilbøjelig til at haabe, hvad man ønsker, Jeg talte ofte med Etatsraad Vedel derom, og jeg mindes ikke, at han søgte at betage mig dette Haab, hvilket derimod var Tilfældet med Grev Frijs da jeg endelig kort efter Nytaar 1866 troede, at jeg passende og uden at komme til Ulejlighed turde tale om mine egne Affairer. Dengang havde jeg

imidlertid allerede indgivet et Andragende om Gagens Forhøjelse med den Erklæring, »at ingen Mand af Ære turde udsætte sig for uden Formue at tage tilbage til Italien og leve i Florents med 6000 Rd., hvilket tidlig eller sildig maatte føre til, at man blev nødt til at reise derfra med Skam«. — Man vil see, at jeg ingenlunde lægger Dølgsmaal paa, at jeg selv har givet Anledning til, at jeg ikke kom til at reise tilbage. Det er ogsaa nu som dengang min Overbeviisning, at selv en ugift Gesandt ikke kan komme ud af det med den fastsatte Gage, men havde Etatsraad Vedel eller senere Grev Frijs, da jeg talte med ham om Sagen, sagt mig: Gaaer De ikke tilbage, vil Deres Cariere være afsluttet, De vil blive sat til Disposition og aldrig siden befordret i Diplomatiens Tjeneste, ja, hvad mere er, enhver anden fremtidig Befordring vil være standset, da havde jeg, om end med Vanskelighed, truffet et Familie-Arrangement, der havde gjort et sorgfrit nogenlunde standsmæssigt Ophold i Florents muligt. Men man gik ikke saa aabent til Værks.

Geheimeraad Bluhme har haft liden eller ingen Leilighed til at lære mig at kjende og bedømme min Virksomhed; thi han overtog først Udenrigsminister-Portefeuillen i Sommeren 1864 under Forhold, der visselig ei levnede den gamle Mand Tid

til at beskjæftige sig med, hvad jeg tog mig for i Italien, og ikke meget lang Tid efter kom jeg hjem.

Ikke destomindre har Geheimeraad Bluhme nogle Dage før han gik af, i en Samtale, hvori han forøvrigt beærede mig med at udtale, at han forresten godt kunde lide mig — foreholdt mig, at jeg til stort Uheld for mig i en altfor sildig Alder var indtraadt i Diplomatien, at han, Geheimeraad Bluhme, aldrig vilde være falden paa at ansætte mig, at Vejen til Diplomati ei gik gjennem Herredsfoged-Embeder, en Vej, jeg dog tillod mig at bemærke, at hans Exellence selv havde gaaet, at han ikke agtede at befordre mig andetsteds hen, om Posten i Florents blev inddragen, og at der ved min Person var noget for flot og ikke sedentært, hvorved denne Statsmand formodentlig vilde betegne, at jeg burde være vedbleven at være Udskrivningschef istedenfor at blive Diplomat, altsammen Udtalelser, — jeg nedskrev dem strax efter —, af en Mand, der ikke havde kjendt min tidligere Virksomhed, thi jeg havde aldrig før staaet i Forhold til ham, og der saa godt som ingen Leilighed havde havt til at erholde Kundskab om mig i den meget korte Tid, han var min Chef. Som et Curiosum skal jeg anføre, at Geheimeraad Bluhme ligefrem bebreidede mig, at jeg ei havde gjort Indberetning om Conventionen af 15de September 1864,

den allervigtigste Begivenhed, der forefaldt under hele min Mission i Italien. Man kunde i Sandhed lige saa godt have forekastet mig, at jeg havde udeladt hvilkensomhelst Hovedbetingelse i den Handelstractat, jeg samme Aar havde afsluttet med den italienske Regjering paa min Regjerings Vegne.

Jeg boede paa Landet tætved Geheimeraad Bluhme og kunde derfor, umiddelbart efter, at Bebreidelsen var fremkommen, tilstille ham den mest eclatante Gjendrivelse i en Afskrift af min Rapport om Conventionen, men jeg havde aldrig siden den Ære at see Geheimeraad Bluhme, saa at det blev ham sparet at tilbagekalde Bebreidelsen.

Geheimeraad Hall, der bærer Ansvaret for min Sendelse til Italien, har havt en anden Mening om mig, og den har han, trods al den mig paaførte Krænkelse, uforandret bevaret.

Halls Efterfølger, Biskop Monrad, har, saavidt Tidens Trængsel under hans Ministerium levnede ham Tid til at beskjæftige sig med min Virksomhed, efter hvad jeg antager, heller ingenlunde fundet mig uskikket til min Gjerning. Hvad derimod hans Eftermand, Kammerherre Quaade, angaaer, under hvem jeg dog hun har sorteret i to Maaneder, da har Herr Quaade næppe været nogen upartisk Dommer, al den Stund han bestandig var imod min Optagelse i det diplomatiske Laug, hvor jeg

traadte ind som Chef, medens han i mange Aar havde maattet gaae den sædvanlige Ancienntitetsvei. Herr Quaade, til hvem jeg iøvrigt altid har staaet i velvilligt Omgangsforhold, har i en Samtale i Carlsbad i Juni 1865 saa aabenlyst lagt sine Anskuelser om, at jeg burde fjernes, for Dagen, at jeg ikke kan tvivle paa, at ikke heller han, Geheimeraad Bluhmes alter Ego, har ladet nogen Lejlighed gaae ubenyttet hen for at bevirke dette. Diplomatien er, mere end nogen Uindviet aner, et Coteri, hvor saa godt som Enhver, der har begyndt fra neden af, selv fornuftige, uhildede Mænd, ikke kan eller vil begribe, hvorledes det skal gaae den Stakkel, der uden aarelange, gradvise Forberedelser løfter Tæppet for de »indbildte« Mysterier; og dog viser den daglige Erfaring — hos os i den nærmeste Fortid, f. Ex. General Oxholm, General Bülow, Admiral v. Dockum — at det gaaer overmaade godt, saafremt den Paagjældende blot er en nogenlunde fornuftig Mand med Conduite og Takt. Ja jeg paastaaer endog efter min Erfaring, at Mænd, der fra andre Livsstillinger i deres Hjem kaldes til diplomatiske Poster, udrette mere, end mangen anden, der har hendrevet Tiden som Legations-Secretair, i Reglen som Afskriver, uden ordentlig Kundskab om Forholdene hjemme,

og ofte hildet i Fordomme som Følge af deres vante Levevei og Opdragelse.

En ellers dygtig og practisk Forretningsmand, der ei har gaaet Anciennitets-Skolen igjennem, vil maaske kunne støde an mod selskabelige Former, dog antager jeg ikke, at man i den Henseende har kunnet bebreide mig noget. Ogsaa de fremmede Sprog kunne berede Vanskeligheder, og det var en lang Stund min største Betænkelighed, indtil just den nuværende Departements-Directeur, Etatsraad Vedel, i saa Henseende beroligede mig, og jeg har ofte maattet sande hans Ord til mig, at man med lidt god Villie og Energi let lærer at hjælpe sig uden at vække Anstød, og at man meget snart gjør den Erfaring, at Diplomaterne ingenlunde ere de ufejlbarligste Linguister. At tale og skrive Fransk ligesaa godt som f. Ex. en engelsk, spansk, portugisisk og amerikansk Diplomat, er sandelig ikke saa vanskeligt.

Lige til min Udnævnelse til Chargé d'Affaires i Italien havde jeg endnu, mig bevidst, aldrig seet Herr Vedel; han kom da en Dag, formodentlig efter at jeg havde søgt ham, til mig i Hotel Phønix. Aaben som jeg er, talte jeg langt mere uforbeholdent med ham, end man ellers udtaler sig for en Fremmed. Jeg sagde ham, at det vel var med nogen Betænkelighed, men med en god Villie

og et godt Haab, at jeg gik til min nye Gjerning, og nævnede, at jeg især nærede Frygt for, at det vilde skorte for mig i den franske Correspondance; men han beroligede mig med sin egen Erfaring, sagde mig, at min »Forretningsroutine var det, der væsentligst maatte lægges Vægt paa«, det andet vilde snart komme af sig selv; jeg bad ham yde mig velvillig Assistance, fremdeles at komme mig imøde med Velvillie og ingensinde undlade at gjøre mig opmærksom paa, naar jeg begik Fejl enten imod Formerne eller i Realiteten. Jeg har aldrig faaet endog den ubetydeligste Erindring ved, hvad jeg har indsendt, og jeg har sandelig ikke ligget paa den lade Side, men hyppigt sendt Indberetninger, Rapporter og Depecher, flere maaskee end Størstedelen af mine Collegaer.

Af større Indberetninger om italienske Forhold har jeg alene fra min Ankomst til Turin, den 10de eller 12te August 1863 og indtil 3die Mai 1864 sendt en meget udførlig Beretning om Brigandagen, der spiller en saa væsentlig Rolle i Italiens indre Forhold, om dens Oprindelse, Udvikling, Understøttelse udvendig fra og dens Følger, samt de Vanskeligheder, den bereder Regjeringen, og de Midler, der anvendes for at standse den. For denne Beretning eller snarere Afhandling erindrer jeg at have modtaget en meget anerkjendende Skri-

velse fra Udenrigsministeren med Opmuntring til at fortsætte denne Virksomhed; endvidere en Beretning om de finantsielle Forhold, om Kongen af Italiens Reise gjennem samtlige Provindser til Neapel, paa hvilken jeg var med og modtog Efterretning om Kong Frederik den Syvendes Død. Denne Beretning er, det veed jeg med Bestemthed og af Herr Vedel selv, trods de bevægede Tider herhjemme, bleven læst med Interesse. Endvidere Reflexioner over Garibaldis Dimission og Grev Passolinis Ophold i London, Depeche, fremkaldt ved den engelske Gesandt Herr Elliots Yttringer om Fredsvilkaarene, samt Udtalelser om formentlige »svenske Attraaer«, foranledigede af en Samtale med en Diplomat, Beretninger om de i Italien foretagne Rustninger og Raisonnements i saa Henseende med Hensyn paa vore Forhold til Tydskland og Østerrig, der dengang stode fjendtlige mod os, detailleret Besvarelse af Ministeriets Forespørgsel om Gesandtskabets Opfattelse af Situationen, og navnlig af det Dansk-Tydske Spørgsmaals Forhold til de øvrige europæiske Spørgsmaal og Forviklinger. Jeg besvarede denne Forespørgsel efter Overbeviisning og bedste Evne og undlod ikke som tidligere at udtale den Mistanke, jeg altid har næret til den svenske Politik, der ingensinde har baadet Danmark. Rimeligvis blev dette ej godt

optaget. Depechen er, om jeg ej fejler, af 26de Febr. 1864. Endelig en længere Indberetning om den mig tilbudne Assistance for Danmark af et italiensk Friskarecorps eller snarere en italiensk Friskare-Armee under Hertugen af Montefeltro de la Rovere og en skotsk garibaldistisk Eventyrer, General Dunn, der var mig specielt anbefalet af daværende Minister Bille i London og nød personlig Understøttelse af forskjellige Mænd af de første italienske Familier. Foruden nogle flere større diplomatiske Depecher, alle afsendte inden Udgangen af Mai 1864, afsluttede jeg samme Aar paa min Regjerings Vegne en Handels- og Søfarts-Tractat med den italienske Regjering, der signeredes af Handelsminister Manna paa italiensk og mig paa dansk Side, og hvorfor Minister Manna erholdt Storkorset af Dannebrog og jeg Storofficerskorset af St. Mauritius og St. Lazarus.

I hele den herom med min egen Regjering førte vidtløftige Correspondance, foreligger der ikke det Fjerneste, der kan give endog den svageste Anledning til at tro, at man har haft det Allerringeste at udsætte paa den Maade, hvorpaa jeg forhandlede om Tractaten; vi erholdt saa at sige Alt, hvad vi ønskede, og den daværende Chef for Handelsdepartementet under Udenrigsministeriet har efter min Hjemkomst i anerkjendende Udtryk ud-

talt sig om min Førelse af Underhandlingerne; kun har jeg, da det paa Grund af Forholdene her hjemme trak i Langdrag med Ratificationen og min Fuldmagt var lige ved at udløbe, efter hvad der overalt er Coutume, med den italienske Udenrigsminister truffet Overeenskomst om at udsætte Ratificationsterminen og først bagefter gjort Indberetning derom, hvilket senere blev mig meddeelt at være stridende imod Formen, da Fuldmagt hjemmefra først skulde være indhentet. Jeg gjorde det imidlertid efter Raadførelse med meget dygtige og erfarne Collegaer, der ofte havde gjort det samme.

Fra Mai 1864 og indtil jeg rejste hjem i April 1865, har jeg stadig og flittig rapporteret, hvad der forefaldt i Italien, aldrig forsømt at henlede min Regjerings Opmærksomhed paa, hvad der kom til min Kundskab, og som jeg ansaae det nyttigt for dem at vide, og har, selv naar jeg var paa Rejse med Kongen eller ifølge Permission f. Ex. i Rom i Januar 1865, hvor jeg havde en ret interessant Audients hos Paven og en endnu interessantere Samtale med Cardinal Antonelli, ikke undladt at afgive Beretning om, hvad jeg saae og erfarede. Men Forholdene hjemme vare jo desværre saaledes, at man ej havde nogen Tid at beskjæftige sig med fjernereliggende Gjenstande, og jeg indsendte derfor i den Tid færre Afhand-

linger; dog mindes jeg i en vidtløftig Afhandling at have besvaret et Spørgsmaal om det italienske Retsvæsen, Domstolene o. s. v., og at have fremsendt en detailleret Beretning om de meget vidtløftige Forhandlinger i Parlamentet om Dødsstraffens Afskaffelse, samt en Beretning om »Valdenserne«, de første Protestanter fra Aar 1000, som jeg tildeels skyldte min elskværdige, nu afdøde Collega, Grev Stackelbergs Meddelelser, og hvortil jeg desuden havde gjort egne Optegnelser under et Ophold i det dejlige La Tour ved den franske Grændse, Valdensernes Sæde.

Dette er en kort Angivelse af min Virksomhed, og det staaer nu Enhver frit for i Udenrigsministeriets Archiv at forvisse sig om, at jeg har talt Sandhed. — Som Prøve paa mine Depecher og Indberetninger skal jeg tillade mig at anføre følgende efter mine Concepter:

Turin, 14de Februar 1864.

Hans Excellence Udenrigsministeren.

Deres Excellence!

Af en fuldkommen paalidelig Kilde har jeg erfaret, at den herværende engelske Gesandt, Herr Elliot, endnu forinden vore Tropper havde forladt Dannevirkestillingen, har yttret, »at England slet

ikke skulde have saa meget imod at see Slesvig, forbunden med Holsteen, indtræde i det tydske Forbund med Rendsborg som Forbundsfæstning; thi« hed det endvidere, »herved skeer jo egentlig ingen Gebetforandring, idet de nævnte Landsdele forblive under dansk Overhøjhed.«

I en Samtale herom med en af de saakaldte meget venskabelige Magters Repræsentant, i hvilken jeg blandt andet yttrede, at dette jo dog stred ligesaameget imod Hensigten med Londonnertractaten og de af England givne Tilsagn, som det i høj Grad vilde være imod Englands Interesse og farlig for den europæiske Ligevægt, blev der svaret, at Forbundet ikke er nogen Sømagt, og at den supponerede Combination aldeles ikke vilde have nogen Indflydelse paa almindelige europæiske Forhold« — et Raisonnement jeg ikke fatter, men ei heller skal gaae nærmere ind paa at drøfte, idet det kun er min Hensigt at henlede Deres Excellences Opmærksomhed paa, hvorledes selv saakaldte venskabelige Magters Repræsentanter her udtale sig om Situationen. Herr Elliot har, som jeg tidligere har meldt, altid været meget tilbageholdende og forsigtig i sine Yttringer til mig, som han i det hele, ligesom alle Skotter, er i høj Grad reserveret. At han har udtalt sig saaledes, er mig et Beviis paa, at hans Udtalelser ere støttede

paa den Fremstilling af Forholdene, som han, om end efter hvad han paastaaer, kun meget sparsomt erholder fra sin Regjering, hvorved heller ikke maa lades ude af Syne, at han er Lord Russels Svoger, og som saadan dog vel ikke ganske fremmed for dennes Politik og Anskuelser.

Jeg antager, at saavel mine Colleger som andre Mænd her af politisk Betydning ligeoverfor mig ere skaansomme i deres Yttringer og Suppositioner, men alligevel nægter jeg ikke, at jeg gjennem enhver Samtale om vore Forholde skimter som den almindelige Mening, at en Forening af Slesvig og Holsteen i en Personal-Union med den øvrige Deel af Monarchiet er en efter Omstændighederne heldig Løsning.

Jeg betvivler ikke, at Deres Excellence, hvis denne Mening ogsaa andetsteds gjør sig gjældende, allerede derom er underrettet fra Andre, hvis Opfattelse have mere Vægt end min, men jeg har dog alligevel anseet det for min Pligt, at gjøre opmærksom paa, hvorledes Forholdene her bedømmes, og det saa meget mere, som man hovedsagelig i egen Interesse, men ogsaa af virkelig Sympathie for vort haardt prøvede og skjændigt forurettede Fædreland med den mest spændte Opmærksomhed følger Begivenhedernes Gang hjemme. Som jeg ved flere Lejligheder har havt Anledning

til at meddele, har den Politik, Regjeringen her i længere Tid har fulgt, været afventende, idet Ministrene og deres Organer udtale sig for Moderation og Oppebielse af det belejlige Øjeblik, medens Kongen af Politik, og for at holde den krigeriske Stemning i Aande, eller af virkelig Hjertens Lyst efter Krig, udtaler sig meget krigerisk. Siden Begivenhederne i Danmark og med hver Dag, disse antage større Dimensioner, bliver Stemningen, selv i den moderate Deel af Pressen, mere krigerisk, og Bladet »Opinione«, der med Rette ansees for moderat, har for iforgaars den 12te en meget krigerisk Artikel, hvori der sættes en Termin for at vente og for Krigens Begyndelse i en Tid af to Maaneder.

Opgivelsen af Dannevirke-Stillingen har ramt mig som et Lyn. Jeg har vel af Samtaler med afdøde General Fibiger vidst, at der behøvedes en langt større Styrke end den, vi kunde raade over, til i Længden at holde Stillingen, men jeg havde dog haabet paa en længere Tidsfrist.

Imidlertid holder jeg mig overbeviist om, skjøndt jeg endnu savner enhver nærmere Efterretning, at Danmarks ældgamle Værn ei er opgivet uden under den yderste Nødvendighed og efter Raadslagning med vore Generaler og mest fremragende Militaire; og i denne Aand har jeg ogsaa udtalt

mig her, hvor Efterretningen vakte almindelig Forbauselse, og hvor man næsten betragtede Stillingen som uindtagelig. Det har da naturligvis eiheller i Pressen manglet paa de urimeligste Suppositioner, og da disse ere bragte i Forbindelse med en fremsat Paastand, navnlig i et meget udbredt Blad »L'Italie« for den 13de, at hans Majestæt, vor Konge, var en tydsk Prinds, har jeg anseet det for min Pligt, at give en kort sammenfattet Fremstilling af Hans Majestæts Liv, hvilken jeg endnu igaar Eftermiddags personlig anmodede Directeuren for Bladet »L'Italie« og Directeuren for det her i Turin mest udbredte Blad »Opinione« om at optage. I de i Dag af disse Blade udkomne Nrr. findes leverede franske og italienske Fremstillinger. Et Nr. af begge de nævnte Blade tillader jeg mig at vedlægge.

Af mine hyppige Samtaler med min Collega, Baron Hochschild, er det mig klart, at det Parti i Sverig, hvortil han hører, ikke ønsker Krig. Hochschild har vel ikke sagt det ligefrem til mig, men det staaer klart for mig, at han opfatter Forholdet saaledes, at Kong Carl, overrasket ved højsalig Kongens Død, hvem han har anseet brugelig for sine Planer, nu ligeoverfor en blomstrende Kongefamilie har trukket sig tilbage, alt som Planerne blive mindre realisable. Imidlertid ere de

Meddelelser, der komme til Hochschild fra Sverig vist meget tarvelige, og jeg holder for, at Hochschild neppe selv ret veed, hvad man vil i Sverig; imidlertid har han for nylig sagt mig, at nu var det Kongen, som ikke vilde hjælpe, medens Ministrene vare rede dertil; atter forgangen Dag, da der var Tale om Dronningen af Englands afgjorte Modstand mod at yde Danmark Hjælp, at nu var Kong Carl imod og Ministrene rede . . . .

Turin, 13de April 1864.

Hans Excellence Conseilspræsident Monrad, Udenrigs-Minister.

Kort efter min Ankomst hertil, henvendte en Oberst Kuppa, Ungarer af Fødsel og sandsynligviis General Klopkos Emissair, sig til mig med et Forslag om, hvis Krigen med de tydske Stormagter udbrød, at tilføre os en Armee af 5 à 6000 Mand, mest Ungarere, under nærmere opgivne Betingelser; da Oberst Kuppa legitimerede sig som en Ven og Bekjendt af daværende Indenrigsminister Lehmann, raadede jeg ham at forelægge Herr Lehmann sit Forslag, medens jeg strax privatim meldte Sagen til daværende Conseilspræsident, Udenrigsminister Hall, uden nærmere at indlade mig med Oberst Kuppa, hvem jeg gjorde opmærksom paa, at jeg,

saalænge Danmark og Østerrig ikke vare i Krig, ikke troede, min Stilling tillod mig at indlade mig nærmere med ham. Siden har Oberst Kuppa viist mig et Brev fra Herr Lehmann, hvori denne takker for det gjorte Forslag, men erklærer, at Danmark i Tilfælde af Krig maatte see til at fægte Striden ud alene. Omtrent samtidig med Krigens Udbrud har Kuppa atter været hos mig, og tilbudet at ville uddele Proclamationer imellem de ungarske, italienske og polske Tropper i den fjendtlige Armee, hvortil han syntes at ønske min Medvirkning, men hvortil jeg svarede ham, at jeg derpaa ikke kunde indlade mig, og at saadant maatte være hans egen Sag. Siden har jeg ikke hørt noget til Oberst Kuppa, der gjorde mig Indtrykket af en brav, retskaffen Mand. Nu i disse Dage har man atter henvendt sig til mig med et lignende Forslag som det nævnte, og det under en saadan Form og paa en saadan Maade, at jeg ikke har kunnet afvise denne Henvendelse, hvorom jeg her skal tillade mig at sætte Deres Excellence i Kundskab. — Igaar bragte en Englænder, der kalder sig General Dunn, mig et Brev fra Kammerherre Bille i London (hvoraf jeg tillader mig at vedlægge Gjenpart) og udviklede for mig en Plan til at føre et Armeecorps paa fra 6—10,000 Mand til Danmark under nærværende Krig, idet han erklærede,

at det var en allerede i længere Tid forberedt Plan, at saa godt som alle Officierer til en saadan Armee havdes paa rede Haand, tildeels blandt Officierer af den active italienske Armee, samt at Mandskabet ligeledes med et meget kort Varsel vilde kunne tilvejebringes. Den hele Plan forekom mig strax, bortseet fra det eventyrlige i den, af mange Grunde uudførlig, medens jeg dog paa den anden Side, deels saavel paa Grund af Kammerherre Billes Skrivelse til mig, hvoraf det fremgaaer, at Sagen alt er Ministeriet meddeelt, som af den af mig foreviste Correspondance mellem Dunn og Kammerherre Bille og Hertuginden af Somerset, der ogsaa synes at interessere sig for Planen, troede at burde skjænke Sagen min Opmærksomhed, saameget mere som General Dunn paa mine Bemærkninger om de overmaade store Vanskeligheder i Foretagendet, imødegik alle mine Betænkeligheder med en Iver og Begejstring, der vidner om, at Sagen idetmindste ligger ham meget paa Hjerte. Han meddelte mig, at han, der efter at have deeltaget i Krimfelttoget har taget Tjeneste hos Garibaldi, af hvem han er udnævnt til Brigadegeneral, medens hans Udnævnelse til Oberst er udstedt af den midlertidige sicilianske Regjering, ikke som Garibaldist har troet at burde stille sig i Spidsen for Armeen, men dertil har udseet

en Hertug af Montefeltro della Rovera, der har været Oberst i piemontesisk Tjeneste, senere har udmærket sig i Venetien og nu har en Strid med Regjeringen om et Generals Patent, som det lader til man vægrer sig ved at ville udfærdige; tillige, nævnte han som Deeltagere i Expeditionen flere højere Officierer, blandt andre Grev Damiano, Grev Borgia, Oberst Perello, Grev Capellari, hvoraf enkelte, idetmindste af Udseende ere mig bekjendte. Efter en meget lang og trættende Samtale, hvori jeg søgte at bevæge General Dunn, der øjeblikkelig vilde begive sig til Kjøbenhavn, til foreløbig at opsætte sin Rejse, indtil jeg havde fremstillet Sagen for Ministeriet, udbad han sig Tilladelse til at forestille mig Hertugen af Montefeltro, forelægge mig sin Plan og forevise mig endeel Legitimationsbeviser, der forøvrigt vare overflødige, da General Dunns Existents og Stilling allerede var mig tilstrækkelig bekjendt. Jeg har da benyttet denne Mellemtid til at tale med Indenrigsministeren Herr Peruzzi, der efter General Dunns Udsagn var vidende om Sagen og fuldkommen billigede den, samt med den engelske Minister Hr. Elliot. Det forholder sig ganske rigtig, at Sagen er Hr. Peruzzi meddeelt af Hertugen af Montefeltro, og Hr. Peruzzi svarede ham, at Regjeringen vilde lukke Øjnene for Hvervningen til Sagens Fremme, men forresten

være aldeles udenfor det Hele. Jeg stillede da Hr. Peruzzi det Spørgsmaal, om hvorvidt man kunde stole paa General Dunn og paa Hertugen af Montefeltro, samt om der var nogen virkelig Garanti for, at disse Herrer, forudsat at den danske Regjering vilde ofre Penge paa et saadant Foretagende, hvad jeg paa ingen Maade turde sige, ikke gjorde som Garibaldi for to Aar siden, der, idet han lovede Ratazzi at ville begive sig til Donau-Fyrstendømmerne, istedenfor tog Vejen til Rom, saa at Danmark kunde komme til at betale for et gjentaget forfejlet eller lykket Aspromonte-Tog under Garibaldis Ledelse. Jeg havde mine særegne Grunde, hvorfor jeg just stillede mit Spørgsmaal til Herr Peruzzi; med al Agtelse for hans udmærkede Personlighed er han den af de nærværende Ministre, om hvem jeg (maaskee med Urette) antager, at han med Udsigt til et heldigt Resultat maaskee vilde give sit Minde til, at Rustningerne foretoges i et foregivent Øjemed, men med en ganske anden Hensigt; erfarede jeg altsaa Hr. Peruzzis Mening, vilde dette allerede være en væsentlig Rettesnor for Bedømmelsen af Foretagendets Hensigt. Hr. Peruzzi svarede mig da, at han ikke antog Hertugen af Montefeltro for en alvorlig Person, at General Dunn vel var en brav og dygtig Officier (man har dog imidlertid ikke her villet gjøre ham

til General), men at han ejheller antog ham for alvorlig, og tiltraadte Ministeren aldeles min Mening om Dunn, at han er en militair Eventyrer, hvilket jeg betragter synonymt med, at han er en Eventyrer af en tvivlsom Beskaffenhed. Hvad mit andet Spørgsmaal angik, da svarede Herr Peruzzi mig med et Skuldertræk, at han delte min Frygt, og at der aldeles ingen Garanti var for, at Expeditionen ikke brugtes i et heelt andet Øjemed end den angivne. Hr. Elliot's mig som Collega confidentielt meddeelte Oplysninger ønsker jeg ikke at gjentage, men kan kun bemærke, at de fuldkommen stemmede med Hr. Peruzzi's Udtalelser og min Opfattelse af ham, og navnlig, hvad General Dunn angaaer, ingenlunde var til hans Fordeel. Saaledes forberedt og udrustet modtog jeg da idag de to saakaldte Herrer Generaler. Om Hertugen har jeg ikke andet at sige, end at han, der er over 60 Aar, forekommer mig som et aldeles betydningsløst Redskab, en Marionet, som man stiller frem. Jeg gjorde atter opmærksom paa Vanskelighederne, fremhævende det Betænkelige i at hverve en Armee blandt Østerrigs argeste Fjender paa en Tid, da man samles til Congressen i London, yttrede ligefrem, at Regjeringen jo aldeles ingen Garantie havde for Expeditionens Anvendelse efter den angivne Bestemmelse, bemærkede, at det

vilde være saare vanskeligt at komme igjennem Gibraltar-Strædet med Armeen, der neppe vilde blive tilstedet fri Passage af de østerrigske Krydsere, henviste endelig til Aspromonte-Affairen, og spurgte dHrr. om, hvad Garantie de kunde stille for, at Expeditionen virkelig blev udført i vor Interesse. Dette Sidste syntes at slaae de Herrer, og navnlig erklærede Hertugen meget naivt, at jeg havde fuldkommen Ret i at fordre en Garantie, men at han aldeles ikke vidste at nævne nogen. Det samme var ogsaa Tilfælde med Dunn, der dog vilde tænke over, om en Garantie kunde gives, hvorimod han meente, at man paa engelske Skibe med stor Lethed kunde passere de østerrigske Krydsere, der, selv om de vare underrettede om Expeditionens Hensigt, ikke turde vove at ransage engelske Fartøjer, der skulde overføre Tropperne som Arbejdere for Manchester Værksteder. I det Hele taget paatog han sig Ansvaret og skulde svare for, at Sagen vilde lykkes. Til Overfarten af Armeen vil bruges 6 Skibe. Leien af disse vil andrage £ 1500 à 2000 Sterling. Skibene ere parate i England paa første Vink. Til hver Menig bliver at udbetale forud 80 à 100 Frc. til Anskaffelse af en eensartet Klædning, og tillige bliver der at udbetale den Sum, det vil koste paa Jernbanen at samle Tropperne; Officiererne erholde et

Forskud i Forhold dertil. Hele Armeens Udrustning med Munderinger og de bedste Vaaben vil uberegnet Transportomkostninger og Forskud andrage £ 100,000 Sterling eller noget over 2½ Million Frcs. Engagementet er for eet Aar fra Ankomsten til Danmark og Lønningen liig den danske Armees. Udskibningen vil finde Sted fra Genua, Livorno, Neapel og jeg troer nogle mindre Havne i Ligurien og Levanten, det er Kysten fra Genua til Livorno.

Dette er omtrent Hovedtrækket af General Dunn's Plan, der efter min bestemte Overbeviisning, selv bortseet fra alle de Ulemper, en saadan hvervet Skare af mere eller mindre eventyrlige Personer af tvivlsom Beskaffenhed vil afstedkomme ligeoverfor vore brave Jenser, er ligesaa urealisabel som forbunden med Risico. Som jeg imidlertid har tilladt mig at anføre, har jeg i Betragtning af den Interesse, hvormed Kammerherre Bille synes at have omfattet Planen, ikke villet paatage mig det Ansvar at afvise et Tilbud, om hvilket man paa Afstand hjemme, vel ikke i Regjeringen, men i alt Fald i Pressen og i Publicum kan have ganske anden Mening end min. Imidlertid har jeg tillige anseet det for min Pligt at fremhæve alle Betænkelighederne ved at modtage Tilbudet, og i ethvert Fald, saafremt det ikke lykkes mine Bestræbelser

at forhindre General Dunn fra at reise til Kjøbenhavn, at forberede deres Excellence paa hans Komme og Plan.

Hvis jeg rigtig har opfattet den Modtagelse, Forslaget har mødt hos Kammerherre Bille, maa jeg antage, at han er gunstig stemt for det, og at han har anbefalet det, men saa meget mere er det Pligt for mig, der er nærmere Skuepladsen og maaskee noget bedre orienteret i Forholdene, at gjøre opmærksom paa alle Manglerne og Ulemperne. Gaaer man ind paa General Dunn's Forslag, enten i sin Heelhed eller for en Deel, vil det være aldeles nødvendigt at sende et Par Militaire, der tillige ere nøje kjendte med Bevæbning og Forpleiningsvæsenet, herover, for at have Tilsyn med Troppernes Forsyning og Afsending samt Antagelse, og vil jeg gjennem mit Kjendskab til Deputerede og andre med Forholdene her nøje bekjendte Mænd, kunne meddele de fornødne Underretninger med Hensyn til Personalia, hvorved der da vil kunne sættes Grændse for det altfor Eventyrlige.

Jeg tillader mig at gjentage, at det alene er den Form og den Anbefaling, hvorunder Planen, der er mig forebragt, har kunnet foranledige mig til en saa vidtløftig og trættende Fremstilling af en Sag, der ingenlunde tiltaler mig, og der ha-

ster, da Dunn maaskee alt er paa Rejsen til Kjøbenhavn.

Deres Excellences
allerærbødigste
Rosenkrantz.

Efter dette maa Enhver dømme om Sandheden af det Udsagn, at jeg som Gesandt i Italien havde viist mig uvirksom og uduelig. Jeg skal endnu blot med et Par Ord berøre et andet Rygte fra den Tid, der passer godt sammen med det øvrige og muligvis stammer fra samme Kilde. Der blev fortalt og just paa Steder, hvor det kunde skade mest, at jeg i Turin havde gjort en Gjæld af 40,000 Frcs., vel at mærke, en større Sum end min samlede Gage under hele mit Ophold i Italien; at jeg havde henvendt mig til min Ven og Collega, den tyrkiske Gesandt Rustem Bey, med Anmodning om at betale denne Gjæld, at han først var gaaet ind derpaa, men dog senere havde fundet, at det var for meget.

Dette blev mig efter min Hjemkomst berettet af Baron Blixen Finecke, der havde hørt det af sin Hustru, Prindsesse Augusta, efter et Besøg paa Fredensborg, hvoraf jeg maatte slutte, at denne Historie var kommen H. M. Kongen for Øre. Jeg skrev da øjeblikkelig saavel til Gesandten Rustem

Bey som til min svenske Collega i Turin og bad dem meddele mig Erklæringer til Gjendrivelse af Bagvadskelsen; jeg erholdt dem i saa fyldestgjørende Udtryk som mulig. Rustem Bey skrev blandt andet: . . . . »Vous me dites, mon cher ami, que des bruits malveillants répandus dans votre pays tendraient à faire croire, que vous avez laissé à Turin 40,000 frcs. de dettes, et que vous auriez eu recours à moi pour tranquilliser vos créanciers. Je ne puis que vous en exprimer toute ma surprise et mon regret. Le chiffre même, que vous citez, indique, que l'auteur de ce bruit et les personnes, qui s'en font l'echo, ignoraient la manière, dont vous viviez à Turin, soit avant soit après l'époque de votre mariage. Quand au rôle, qu'on m'attribue dans cette affaire, vous savez aussi bien que moi, qu'il n'a pas le moindre fondement. Je puis vous assurez d'ailleurs pour votre satisfaction intime, que je n'ai jamais entendu faire aucune allusion à ce, que vous me dites, soit dans la société soit dans les cercles diplomatiques de Turin; et vous savez pourtant avec quelle facilité les bruits de cette nature transpirent, se propaigent et s'amplifient lorsqu'ils ont un fondement quelconque« . . . og i Baron Hochschilds Brev hed det: . . . . »Deres brefs innehåll öfverraskade mig naturligtvis mycket. Jag är emedlertid glad att kunna härmed intyga

att jag aldrig förr än genom Deres bref hört omtalas historien om de 40,000 Francs, som Rustem Bey skulle hafva vägrat lägga ut för Dem. Anecdoten är så absurd, att den sannolikt icke tarfvar vederläggning. . . . .«

Jeg begav mig med Erklæringerne til Hans Majestæt Kongen og bad Allerhøjstsamme at lade dem prøve og sig forelægge af Udenrigsministeren. Hans Majestæt erklærede i de naadigste Udtryk, at han aldrig havde hørt den omhandlede Historie, og at han i saa Fald ikke vilde have troet den. Jeg sendte derpaa Erklæringerne til Udenrigsministeren, der gjennem Etatsraad Vedel lod mig takke for Meddelelsen.

Over to Aar vare hengaaede, og jeg troede Historien død og begraven. Saa kom Grev Holstein-Holsteinborg ud til mig paa Frederiksborg Slot, hvor jeg dengang boede. Vi kom, som naturligt var, til at tale om min sørgelige Skjæbne og den pinefulde Uvirksomheds Tilstand, hvortil jeg syntes fordømt. Grev Holstein sagde mig da, at jeg ikke kunde vente Befordring under Ministeriet Frijs, og da jeg trængte ind paa ham for at erfare Grunden dertil, svarede han mig, at det fra paalidelig Haand var sagt ham, »at man i Udenrigsministeriet ikke havde været tilfreds med min Gjerning i Italien, at man ønskede mere øvede

Kræfter i Diplomatien, og at jeg ikke ansaaes skikket til Diplomat«. Men ikke nok med Uduelighedsbeskyldningen, Greven føjede yderligere til: »Og saa kan man da ejheller bruge en Diplomat, der har havt saadanne Affairer à la Koss«. Affairer à la Koss kunde kun være ensbetydende med Pengeforviklinger af den smudsigste Art, der havde Gesandten Koss's Afskedigelse til Følge.

I det Foregaaende har jeg berørt, at Herr Vedel aldrig nogensinde har givet mig Anledning til, medens jeg var i Function, at antage, at han havde Noget at udsætte paa den Maade, hvorpaa jeg røgtede min Gjerning. Efter min foran berørte eneste Samtale med min Chef, Geheimeraad Bluhme, var der jo al Grund til at tale alvorligt med Etatsraad Vedel; og jeg bad da Herr Vedel med Tilsidesættelse af ethvert muligt Hensyn, uden Omsvøb og Frygt for at saare mig, at sige, hvorledes han havde opfattet min Virksomhed under min Mission i Italien. Jeg fremhævede udtrykkelig, hvad Geheimeraad Bluhme havde yttret, og jeg tilføjede, at saaledes som Forholdene nu en Gang vare, vilde det dog til syvende og sidst med Hensyn til Afgjørelsen af min Skjæbne væsentligst komme an paa, hvorledes han, Etatsraad Vedel, opfattede min Virksomhed.

Herr Vedel fremførte ikke, trods min ind-

stændige Bøn om at skjænke reen Viin for mig, et eneste Ord, ikke en Antydning, der kunde give mig endog den fjerneste Anledning til at tro, at han havde havt noget at udsætte paa min diplomatiske Virksomhed; han udtalte sig med Anerkjendelse om mine Beretninger, Depecher og Rapporter, nævnede adskillige, han havde læst med Fornøjelse, udtalte, at de kjendelig vidnede om en heldig Gave til at fremstille, og at der gik en Livlighed igjennem dem, der gjorde dem tiltalende. Herr Vedel gjorde mig endog den højst uventede Ære at sammenligne mine Arbejder med Bernhard Bülows, den forhv. Gesandt i Frankfurt, idet han dog tilføjede, at han maaske foretrak det Concise, Sammentrængte, der gik igjennem Hr. Quaades Beretninger. Hertil svarede jeg, at man neppe kunde gjøre mig en større Compliment, end at sammenligne mine Arbejder med Bernhard Bülows, at en saadan Roes oversteg mine dristigste Forventninger, eftersom jeg ansaae Geheimeraad Bülow for den dygtigste Diplomat, Danmark længe havde havt, men at jeg, da jeg naturligvis gjerne vilde tilfredsstille Etatsraaden, vilde udbede mig en Samling af Herr Quaades Arbejder, for at uddanne mig efter ham, om det maatte lykkes. Jeg modtog en saadan Samling, læste dem, og fandt dem tørre som Herr Quaade selv.

Efter at Grev Frijs var bleven Udenrigsminister, begyndte Herr Vedel først mere uforbeholdent at udtale sig om den mulige Inddragelse af Posten i Italien og mine tvivlsomme Udsigter, medens han dog gjentagende yttrede, at det jo maatte staae mig aabent at blive Amtmand. Fejler jeg ikke i alle mine Slutninger, synes det netop at være ham, der har betaget mig al Udsigt ogsaa hertil.

At Geheimeraad Bluhme, til hvem jeg egentlig aldrig havde staaet i noget personligt Forhold, hverken som Embedsmand eller i det sociale Liv, havde kunnet lade sig paavirke af Andre og dannet sig en ugunstig og uretfærdig Mening om mig, kan jeg paa Grund af Forhold og Omstændigheder og efter min Opfattelse af hans Personlighed endda forstaae; men det er mig ufatteligt, at Grev Frijs har villet give sit Navn til at fuldende, hvad der i saa Henseende var begyndt under Geheimeraad Bluhme.

Grev Frijs har ingensinde med egne Øjne gjort sig bekjendt med min Virksomhed som Gesandt, og det er højst usandsynligt, at han har havt Stunder og Lejlighed til at vexle et Ord med Geheimeraad Bluhme om mig. Sin Kundskab om min Færd kan han kun have øst af Etatsraad Vedels Udtalelser; thi det er bevisligt, at Greven aldrig har seet noget diplomatisk Document, nogen

Rapport, Depeche eller Skrivelse fra min Mission i Italien, ligefra det han blev Udenrigsminister i November 1865 og til den 15de October 1867, eller over 1½ Aar, efter at jeg den 30te Marts 1866 af Greven selv var bleven afskediget og sat paa Vartpenge.

Nu ja, det lyder utroligt, men det er den nøgne Sandhed. Ministeriets Archivprotocol vil udvise, at samtlige til det danske Gesandtskab i Italien hørende Documenter bleve mig udlaante kort efter min Hjemkomst i Sommeren 1865, medens Geheimeraad Bluhme endnu var Udenrigsminister, og først bleve fordrede tilbage i October 1867, altsaa omtrent to Aar, efter at Grev Frijs var bleven Udenrigsminister, og halvandet Aar efter min Afsked. De laae alle under mit Laas og Lukke; man lod mig dem underhaanden affordre, men jeg udleverede dem først, efter at de ved en ministeriel Skrivelse i October 1867 vare blevne mig afkrævede.

Det er derfor, saalidet som det iøvrigt stemmer med Grev Frijs's loyale Tænkemaade, sandsynligt, at han har ladet sig paavirke af den eneste Mand, til hvem han naturligst var henviist, naar han vilde søge Oplysning om mine Forhold i Diplomatiens Tjeneste, og at han efter denne Mands Udtalelse har dømt eller rettere fordømt mig.

Nogle Dage efter Nytaar 1866 talte jeg med Grev Frijs, der indtil den Dag ikke havde givet mig nogen Anledning til at antage, at han ønskede at inddrage min Post og kassere mig som Diplomat. Under Samtalen fik jeg et stærkt Indtryk af, at Grev Frijs, til hvis Omgangskreds jeg hørte, og som gjennem en omtrent trediveaarig Omgang havde givet mig mange Beviser paa Velvillie, var aldeles omstemt og kjendelig uvillig imod mig. Jeg fik imidlertid ikke Tid til at tænke paa denne Omvexling, thi Dagen efter faldt jeg i en tre Maaneders Sygdom, hvorunder jeg endog en Stund var opgiven af Lægerne. Henimod Midten af Marts begyndte jeg atter at kunne samle mine Tanker, og jeg bad da, ved min ældste Broder, Grev Frijs om at komme til mig. Han lovede at komme, men sendte alligevel istedenfor et kort Brev, saalydende:

Gode Baron! — Da jeg forudseer Vanskeligheden ved at naae op til Dem idag, griber jeg Pennen for at give Dem de Oplysninger, som det er muligt for mig at give; thi De vil vide, at Udenrigsministeriets Budget først idag kommer til anden Behandling i Landsthinget, og at det saaledes er langt fra sin endelige Vedtagelse.

Ministerpladsen i Florents eller Italien er af mig foreslaaet inddragen, og forsaavidt det maatte

blive vedtaget af Rigsraadet, vil jeg kunne indstille Dem til Afgang paa Vartpenge.

Kbhvn. den 15de Marts 1866.

Venskabeligst
Deres
Frijs.

Saasnart jeg kunde gaae ud, gik jeg til Grev Frijs. Det var en tung og smertelig Gang. Denne Mand, om hvem jeg aldrig havde anet, at han nogensinde vilde forurette mig, havde hjerteløst og haardt, uden et eneste venligt Ord kastet mig til Side og sat mig ud af hele min Virksomhed. Han modtog mig syg og svag, som jeg var, med en Kulde, ja næsten Haardhed, der gjennemisnede mig, og jeg skal, saa stor Fortræd han har gjort mig, ikke ønske ham, at han nogensinde maa faae en lignende Fornemmelse. Jeg opholdt ham ikke med nogen lang Samtale, men bad ham blot sige mig, om han ikke havde til Hensigt, atter at ansætte mig i Diplomatien. Han svarede: »Derpaa vil jeg ej give noget Svar«. Jeg sagde da: »Naar en af Deres Skovfogeder kommer til Dem og spørger Dem, om De ved given Lejlighed vil forfremme ham, og udtrykkelig beder Dem svare ham et bestemt Nej, hvis De ej vil det, vil De da ejheller svare ham«? Greven besvarede Spørgsmaalet med et Nej! og Samtalen var endt.

Har Nogen berettet Grev Frijs noget, der endog blot kunde have Skin af at vanære mig eller forandre den almindelige Forestilling om, at jeg er en routineret Forretningsmand, der har gjort Fyldest i de Stillinger, der have været mig betroede, da har han, hvo det saa er, løjet, og løjet dobbelt skjændigt, efterdi det jo kunde vides at Løgnens Virkninger vilde gaae upaatalte hen i Pressen, hvor ingen Stemme vilde hæve sig for mig, og at det kun vilde hjælpe Lidet eller Intet, om jeg selv raabte nok saa højt, fordi Ingen vilde høre mig.

Villig erkjender jeg, at hvad Herren lægger paa vore Skuldre, skulle vi bære, i hvor tungt det stundom trykker os, ogsaa skal jeg erkjende, at jeg mangen Gang kan have hævet Hovedet for højt, og at min Nakke trængte til at bøjes, men det forhindrer ikke, at jeg baade harmes over den Uret, jeg har lidt, og higer efter den Oprejsning, der skyldes mig, men hvortil der, alt som Tiden lider, ingen eller i alt Fald saare liden Udsigt er. At Grev Frijs efter sit mangeaarige Bekjendtskab til mig, har anseet mig for uskikket til Diplomat, og derfor strax uden Paavirkning, da han tiltraadte Regjeringen, har besluttet at fjerne mig, er jo, skjøndt neppe rimeligt, dog altid muligt; men, selv bortseet fra, at han i saa Tilfælde som ære-

kjær Mand og god Kammerat burde have ladet mig kalde og sagt mig sin Mening uforbeholdent eller ladet mig den sige ved en af vore fælles Venner, bortseet herfra, saa burde han dog, da der forelaae Vidnesbyrd fra en toaarig Virksomhed som Gesandt, i alt Fald først have undersøgt disse, førend han gav efter for Fristelsen af sin mulig forudfattede Mistillid til mine diplomatiske Capaciteter; men det er det, han, som i det Foregaaende er viist, fuldstændig har undladt, eftersom hele Materialet for Undersøgelsen laae i mine Skuffer. Mit directe Spørgsmaal, om han ansaae mig uskikket til Diplomat, har han besvaret med: »Jeg har Andre, jeg anseer for dygtigere«.

I Eftersommeren 1867 erfarede jeg, at man var betænkt paa, atter at besætte Posten i Italien, og at Baron Bille Brahe var udseet til den. Jeg skrev da øjeblikkelig fra Møen, hvor jeg laae syg, til Kongen og til Grev Frijs, og bad om Udsættelse med at besætte Posten blot i fjorten Dage, for at jeg kunde skaffe Legitimation for, hvorvidt jeg foruden Gagen vilde kunne erholde et aarligt Tilskud ad anden Vej. Omtrent tre Dage efter læste jeg Baron Bille Brahes Udnævnelse i Berlingske Tidende, og samtidig hermed modtog jeg det lakoniske Svar fra Grev Frijs, at der var

truffen anden Bestemmelse med Posten, der saaledes blev besat, uden at man tilbød mig den.

Men lad være, at Grev Frijs har antaget, at jeg ikke egnede mig til Diplomat; hvorfor har han da, om han ogsaa troede at kunne forsvare at udelukke mig fra Ansættelse under det Ministerium han forestod, tillige udelukket mig fra enhver Befordring til Statsembeder, saalænge han stod i Spidsen for Regjeringen. Thi det er, hvad jeg nu skal godtgjøre, alene den Omstændighed, at jeg er afskediget af det Ministerium, hvorunder jeg sidst har tjent, der er Skyld i, at man ej har villet give mig anden Ansættelse.

Efter min Afskedigelse den 30te Marts 1866 meldte jeg mig til Stiftamtmandsposten i Viborg, samt til Amtmandsposterne i Hjørring, Holbek og Svendborg. Men det var ikke nok med, at den diplomatiske Vej blev lukket for mig, enhver Ansættelse i Statens Tjeneste holdtes jeg borte fra, og fordømtes derved til et Liv i Uvirksomhed, som pinte mig maaske endnu mere end al den ufortjente Tort og Tilsidesættelse, der var bleven mig til Deel. Ved min sidste Henvendelse til Grev Frijs med Bøn om, at han ej vilde forhindre min Udnævnelse til et Amtmandsembede fik jeg følgende Brev:

»I Gjensvar paa Deres Højvelbaarenheds be-

hagelige Skrivelse af 21de dennes og deri indeholdt Fremstilling, tillader jeg mig ganske trøstig at henvise til den mundtlige Samtale, jeg havde med Hr. Baronen ifjor, under hvilken jeg troer at have udtalt mig saa tydelig og bestemt, som det vel er muligt. Ligesaa overbeviist, som jeg for mit eget Vedkommende er om i denne Sag ikke at have ladet mig paavirke af nogetsomhelst personligt Hensyn, men ene og alene af Hensyn til Tjenestens Tarv, ligesaalidt kan det falde mig ind, hvad enten Hr. Baronen maatte bifalde eller misbillige min politiske Virksomhed, da at kunne tillægge de forskjellige Opfattelser fra Deres Side nogetsomhelst personligt Motiv, fordi jeg ikke har seet mig istand til at opfylde Deres Ønsker. Jeg har aldrig tilladt mig og haaber heller aldrig at ville komme til at undersøge Folks Bevæggrunde, og jeg siger vedblivende som tidligere: »Leve Critiken, og klog den, som kan vedblive at lære af den, saalænge han lever«.

Med sand Agtelse.
Deres meget forbundne
Frijs«.

Indenrigsminister Estrup modtog mig, da jeg første Gang henvendte mig til ham, høfligt og forekommende og sagde mig, at han, hvad Stiftamt-

mandsposten i Viborg angik, nærmere vilde underrette mig om, hvilke Udsigter der var for mig. Da Embedet blev bortgivet, var jeg atter syg, min ældste Broder udnævntes dertil, og det var i sin Orden.

Hjørring, som jeg søgte imod mit Ønske, men blot for at erholde en Virksomhed, fik en ung Mand med anden Karacter. Kort efter talte jeg med Indenrigsministeren, der, skjøndt atter venlig og høflig, dog denne Gang yttrede sig med langt større Korthed om mine Forhaabninger og Udsigter til en Amtmandspost end før. En Tid efter blev Svendborg ligesom Hjørring givet bort. Efter at det sidste Embede var bortgivet, skrev jeg tildeels i en anden Anledning til Indenrigsministeren, at jeg jo nu maatte ansee mine Suplikantbestræbelser under det Ministerium for afsluttede. Imidlertid blev imod Forventning ogsaa Veile Amt ledigt. Jeg gik da atter til Estrup, der meget taalmodig hørte paa mig, og paa mit Spørgsmaal, om der var Haab for mig om Vejle Amt, svarede mig, at den Omstændighed, at jeg var afskediget af Diplomatien, at Postens Inddragelse i Florentz havde viist sig kun at være et Paaskud for at fjerne mig, og at jeg senere ved Vacancer, deriblandt min gamle Post, var bleven forbigaaet, hoved-

sagentlig var Grunden til, at en anden Minister meget vanskelig kunde ansætte mig.

Herr Estrup udtalte endvidere, at han den Gang for halvtredie Aar siden, da der efter Inddragelsen af min diplomatiske Post, første Gang var Tale om, at jeg attraaede en Amtmands Post, ingenlunde var utilbøjelig til at imødekomme mit Ønske; dengang var der imidlertid Andre, der maatte befordres. Snart var han derimod, ved at overveie det Factum, at jeg var bleven forbigaaet af det Ministerium, jeg sidst havde tjent under, og »som maatte kjende min Virksomhed«, bleven utilbøjelig til at gjøre nogen Forandring heri, og da han tillagde en saa udtrykkelig Tilkjendegivelse af en Collega stor Vægt, maatte jeg ikke fortænke ham i, at der var skeet et Omslag i hans mulige Bestemmelse med Hensyn til mig. Jeg henviste ham da til den, der af personlig Erfaring maatte kjende min diplomatiske Virksomhed bedst, til Hr. Etatsraad Vedel, og yttrede omtrent Følgende: »Er Herr Vedel en ærekjær, sanddrue Mand, og det maa jo antages, indtil det Modsatte kan paavises, maa han kunne oplyse, at min Virksomhed under Udenrigsministeriet, min Opfattelse af politiske Forhold, min Maade at gjengive den paa, min Udførelse af samtlige mig paahvilende Pligter og overdragne Hverv, kort, det hele Indbegreb af,

hvad jeg som Missionschef havde at udføre, har været saaledes, at der ikke kan være den fjerneste Anledning til deraf at drage den Slutning, at jeg vilde være ude af Stand til at varetage og forsvarligt forestaae et overordnet administrativt Embede eller hvilkensomhelst anden Gjerning, der ligger for min Uddannelse og mine Kundskaber. Har jeg viist mig uskikket til Statstjenesten, da maa det paavises. Mine politiske Anskuelser staae jo i det Væsentlige ej i Modstrid med Ministeriets, ejheller foreligger der Noget, hvoraf jeg med Føje kan slutte, at jeg er en inhabil Mand, i hvis Hænder Medborgeres Vee og Vel ej kan betroes. Kan da intet saadant paavises, og gaaes der efter blotte »on-dits«, efter Skjøn, Lune, personlig Uvillie, uvilkaarlige Fornemmelser, men ikke efter Facta, da begaaer man en Uretfærdighed, der maaske Intet er for den, der sætter Uretfærdigheden i Scene, men tung og næsten uudholdelig for den, den rammer.

Forinden jeg forlod Herr Estrup, yttrede han sig paa en saa smigrende Maade om mig, at jeg skulde foretrække at lade denne Deel af vor Samtale uberørt, hvis jeg ej i disse Yttringer havde faaet et nyt Beviis for det Uretfærdige i den Behandling, der vederfares mig. Indenrigsministeren sagde nemlig, at han holdt for, at jeg vilde blive

en af de dygtigste Amtmænd i Landet, at han ret hjerteligt ønskede mig en Virksomhed, at intet skulde være ham kjærere, end om hans Eftermand under mulige Forandringer vilde gjøre mig til Amtmand, og at han nu atter vilde gjenoptage Tanken om min mulige Ansættelse, som han tilstod, han saagodt som ganske havde opgivet, samt at han ifølge min Opfordring vilde søge Oplysninger om min Færd. Kort efter tilskrev han mig, at han havde modtaget tilfredsstillende Oplysninger, men »at han ikke desto mindre, saa ofte han tænkte paa den Sag, vendte tilbage til, hvad han tidligere havde udtalt, at der kun var liden Grund for ham til at indstille mig til Amtmandsembede, naar jeg ikke kunde finde Ansættelse under de Ministerier, under hvilke jeg tidligere havde været ansat«. — Denne, den daværende Indenrigsministers allersidste Udtalelse, er jo ikke andet end med rene og klare Ord at sige: »Udenrigsministeren har forkastet og vraget Dem, derfor vrager jeg Dem ogsaa«. Baade Venner, om jeg overhovedet har nogen, og ikke Venner, hvoraf jeg, som det synes, har nok, have gjort deres til at fylde mine Øren med, at det var haabløs Gjerning under Ministeriet Frijs at forsøge paa atter at indtræde i Statstjenesten, Grunde gaves der ej derfor. Man trak blot paa Skuldrene og sagde: Ja, det er nu engang

saaledes! — Ingen, som ej har prøvet det, kan forestille sig, hvor bitter i Sindet alt dette kan gjøre en Mand.

Det foregaaende er nedskrevet i 1868, det vil sige for fire Aar siden. Jeg tilstaaer, at jeg dengang endnu bestandig nærede Haab om at faae Oprejsning, idet jeg ikke kunde troe, at Ministeriet Frijs's Eftertrædere, hvo det end maatte blive, vilde nægte mig Retfærdighed. Den Medfart, jeg havde lidt, var haard, men mere end haardt er det dog, at med den Dom, Grev Frijs fældede over mig, have ikke alene hele Ministeriet Frijs, men ogsaa Ministeriet Holstein dømt mig. Nu indseer jeg, at jeg burde have begrebet, at Godsejerministrene, saalænge der endnu fandtes saadanne, vilde offre mig paa Kammeraderiets Altar.

Grev Holstein-Holsteinborg der, trods sit venskabelige Forhold til J. A. Hansen med tilhørende Foredrag i October Foreningen, imod manges Forventning gik til Højre, dengang han blev kaldet til at tage Tøjlerne, fulgte ogsaa sine Forgjængere i min Sag. Det har, efter mit nøje Kjendskab til Grev Holstein, endda ej været mig saa stor en Skuffelse, at han ej har følt, at der var Anledning

til, paa en eller anden Maade at give mig Oprejsning. Men af Udenrigsministeren, Baron Rosenørn-Lehn, af hans Alvor og Retsind, hans høje Grad af Humanitet og Besindighed, og, tillad mig at føje til, af hans Velvillie for mig, hans Kjendskab til mig gjennem en lang Række af Aar, havde jeg dog haabet, om det engang skulde komme dertil, at min Skjæbne saa at sige blev afhængig af ham, at han da uden at tage Hensyn til denne eller hiin, Sladder eller Løgn, havde taget min Sag for sig og selv undersøgt den for at komme efter, om der dog ikke var skeet mig Uret.

Kan han lægge Haanden paa Hjertet og sige: »Det har jeg gjort«? Jeg betvivler det. Han har, hvad Grev Frijs ikke havde, havt alle mine Depecher til Disposition. Han har med Lethed selv kunnet overbevise sig om mit Arbejdes Værd og Betydning under min Sendelse til Italien, han har endelig kjendt mig saa nøje, at han maatte vide, at Alt eller i alt Fald det meste af, hvad man lagde mig i Munden, aldrig er gaaet ud af den.

Jeg tilskrev ham i Efteraaret 1870, nogle Maaneder efter at han havde overtaget Udenrigsministeriet, at en højtstaaende, navngiven Embedsmand havde sagt mig, at han havde al Grund til at antage, at Baron Bille Brahe, den daværende Gesandt i Italien, ikke ønskede at forblive i sin

Post, og jeg udbad mig i den Anledning hans Udtalelse, om han vilde være til Sinds at sende mig til Italien, om saa var, at Baron Bille Brahe trak sig tilbage. Jeg nævnte for ham, at jeg saae mig istand til at leve anstændigt i Rom, vel ej til at holde aabent Huus og give Gjæstebud, men netop til at opfylde de rimelige Fordringer, man kunde stille til en dansk Gesandts Gjæstfrihed i Udlandet, især da overfor rejsende Landsmænd og Kunstnere; jeg fremhævede ogsaa hvor stor en Oprejsning for en lang og pinlig Tid i Uvirksomhed, denne Ansættelse vilde være mig.

Hr. Baronens Svar gik ud paa, at det var ham aldeles ubekjendt, at Baron Bille Brahe havde noget saadant Ønske, som det af mig omtalte, men at han, selv om min Formodning med Hensyn til Baronen var begrundet »vilde finde Betænkelighed ved at anstille mig«. Atter dette slimede, usikkre, undvigende, som ingen Mand kunde faae Tag i.

Jeg spurgte paany, hvilke Betænkelighederne vare. Baron Rosenørn-Lehn svarede da blandt andet, at han eengang for alle vilde udtale, at han, forsaavidt som der i den Tid, han forestod Udenrigsministeriet maatte blive Tale om at besætte Ministerresident-Posten i Italien, ikke vilde see sig istand til at betroe den til mig, han tilføjede, at han stod ved, hvad han eengang havde

skrevet til mig angaaende mine sjeldne Evner — ja, Gud bedre for Udbytte, de have bragt mig — og det Fædrelandssind, jeg paa forskjellig Maade havde lagt for Dagen, men deraf fulgte ingenlunde, at han ogsaa ansaae mig for skikket til at beklæde en Post som den nævnte. Han yttrede endelig, at han, selv om han overvandt sine egne Betænkeligheder ved at indstille mig, dog ikke vilde kunne sætte mit Valg igjennem paa Grund af den Modstand, dette vilde finde hos hans Collegaer.

Jeg tilskrev da Conseilspræsidenten, Grev Holstein-Holsteinborg, omtrent som følger:

23de December 1870.

Kjære Holstein!

Jeg skriver uden Omsvøb og beder Dem indstændig paa samme Maade besvare det Spørgsmaal, jeg her forelægger Dem. Opfylder De ikke min Bøn, da har De ikke udtrykt Dem correct, da De forleden sagde mig, at De var min Ven. Nu ja, det er da en Skuffelse til blandt saa mange.

Hvilke Betænkeligheder har De ved at lade mig indtræde i Diplomatien, og hvorpaa ere disse grundede? Paa Facta, eller paa Deres individuelle Opfattelse af min Personlighed, Karakter og Fremtræden? Og ere de samme Betænkeligheder tilstede, hvis der var Tale om at give mig en Stil-

ling herhjemme svarende til den, jeg sidst har beklædt?

Som Indledning afskriver jeg nogle Linier af Rosenørn-Lehns Skrivelse til mig af 11te f. M., der saavel som min øvrige Correspondance med Rosenørn i den seneste Tid utvivlsomt er Dem bekjendt: »Naar jeg (Rosenørn) har yttret, at jeg selv i det Tilfælde, at jeg overvandt mine Betænkeligheder ved at indstille Dem, ikke vilde kunne sætte Deres Valg igjennem, har jeg udelukkende sigtet til den Modstand, dette vilde finde hos mine Collegaer«.

Blandt disse Collegaer staaer jeg i saadant Forhold til Dem, Hall, Haffner og tildeels Fonnesbech, at jeg kan spørge Enhver af Dem: hvilke ere disse Betænkeligheder? Men hvorfor spørge fire, naar Een kan svare for dem alle, tilmed naar denne Ene har den væsentligste Stemme.

Nu har jeg i næsten sex Aar seet den ene Jevnaldrende, gamle Bekjendt eller Ven efter den anden, der hverken efter deres egen eller den almindelige Mening kan antages at staae over mig i Dygtighed, Kundskaber, Fædrelandssind, Livsvandel, Hæderlighed, godt Navn og Rygte eller Byrd, vandre op af Ærens Trappetrin med Berømmelse. Og hvad har i disse Aar min Lod været? Haan, Spot og ublide Kaar, idelig og bestandig Svæven

mellem Haab og Tro til Retfærdighed paa den ene Side, og paa den anden Side den sørgelige Udsigt til at blive Pensionist.

See! den Tale kalder maaske min gamles tidligere Ven, Danmarks Consejlspræsident, Hans Excellence Grev Holstein Holsteinborg »Ubegribeligt Hovmod« og »Grændseløs Forfængelighed«; thi disse vare Ordene i vor sidste Samtale, netop disse vare de Beskyldninger, De udslyngede imod mig. Hvori bestaaer da nu dette ubegribelige Hovmod, denne grændseløse Forfængelighed? Har De virkelig vidst, virkelig overvejet, hvad De sagde, eller var det blot saadan en tom Floskel, som den store Mand i Utaalmodighed kaster ud til en Stakkel, hvis Skjæbne han har i sin Haand. Jeg vil nødig troe det.

Er det da andet end simpel Retfærdighed, jeg forlanger? Har jeg ikke opfyldt alle de Fordringer, der er Betingelse for at indtræde i Statens Tjeneste, efter en tilfældig Fjernelse uden egen Skyld? Har jeg ikke bestaaet alle Examensprøver med bedste Karakter? Har jeg ikke tjent ærlig og vel i alle de forskjellige Embedsstillinger, der have været mig betroede? Har nogensinde Nogen, det være sig Regjeringens Myndighed eller den offentlige Mening, næret Tvivl om min Habilitet? Hvad har den langt overvejende Deel af Mænd,

der daglig anvendes i Statens Tjeneste, Jevnaldrende og langt Yngre, forud for mig? Er De blind for, at Regjeringen har røvet og plyndret mig for min suurt erhvervede Capital, mine Kundskaber, min 33 Aars Anciennitet som Statstjener? Medens jeg har arbejdet fra min tidligste Ungdom, ofte under Savn og Fattigdom, indtil jeg selv kunde erhverve Brødet, ere mine Dommere blevne fødte til Alt, hvad de ere og Alt, hvad de have. Under lige Evner og lige Fødsel have vore Vilkaar været højst forskjellige. De har beholdt Alt, hvad de kom saa saare let til, og deres Capital har endog baaret ret glimrende Rente. Mig har man berøvet den Capital, jeg erhvervede under Savn og Kamp og Møje, mine Renter beløbe sig kun til Haan og Spot. Det skulde De have betænkt Holstein, da De sad i min Stue og kastede saa raskt om Dem med store og krænkende Ord. Hvad vilde De sige, om man en skjøn Dag tog fra Dem Alt, hvad De har, ligesom man nu har røvet mig mit eneste Eje. Kan De ikke fatte, hvad jeg har maattet lide i disse fem ørkesløse Aar, da er De enten en letsindig og hjerteløs Mand, eller ogsaa maa De antage, at jeg heelt og holdent fortjente, hvad der timedes mig. Men hvorfor da ej sige mig det uforbeholdent og begrunde Deres Mening? At Frijs

bestandig har nægtet mig enhver Oprejsning og Forklaring har altid været mig en Gaade.

I juridisk Forstand har jeg jo ikke Ret til at klage, og den offentlige Mening, hvad dHrr. Magthavere vel vide, tager sig neppe af mig. Her fører jeg jo derfor ej Klage, men jeg beklager mig for den Ven, der har Magten, og som forgylder sine Hovmods og Forfængelighedsbeskyldninger med den Paastand, at han er min Ven. Jeg holder for, at Magthaveren skylder sin Ven aabent og ligefrem at oplyse ham om, hvad han har at anke paa ham. Og jeg kan ej indsee, at det strider imod Stillingens Værdighed, at give saadan Oplysning til den, til hvem De før har havt Fortrolighed, der har Fortrolighed til Dem, der har deelt mangen Livets Glæde og Sorg med Dem, der er og i mange Aar har været Dem og Deres heelt hengiven, til ham skulde De ej kunne sige, hvad der er Deres Overbevisning, forudsat at det ej strider mod Deres Eed og Pligt, imod Stats Hensyn eller private Tarv! Sligt vilde være Narre- og Børneværk, og Børneskoene have vi dog forlængst traadt!

Tillad nu blot et uskyldigt Tankeexperiment. Tænk Dem mig som Magthavende, Dem som den Undertrykte. Vilde jeg, troer De, et Øjeblik betænke mig paa at sige Dem, hvorfor Regjeringen ej kunde bruge Dem, i hvad De havde forseet Dem,

hvilke Beviser jeg havde imod Dem og sige: »Her, min Ven, har De de klare Beviser, og lad mig saa have Fred«. Jeg vilde ansee mig for fejg, om jeg ikke handlede saaledes. Havde jeg mine Beviser, maatte min Ven jo tie, skamme sig, lide og gaae. Men var det hele kun Gisninger, da viste jeg ham Retfærdighed ved at sige ham Alt og give ham Lejlighed til at forsvare sig og skaffe sig Oprejsning.

Var jeg ej hans Ven, og havde min Snakken derom kun været Mundsvejr — nu ja! saa maatte jeg jo tilstaae det, sige ham, at det hele var en Misforstaaelse og lade ham forstaae, at jeg ej vilde have med ham at skaffe.

See den Vej staaer Dem jo aldeles aaben, jeg har sagt Dem, at min Erfaring er saare rig paa Skuffelser. Men vælger De ikke denne Udvej, saa sig mig Alt, hvad der er Dem forebragt, læg ikke Fingrene imellem, viis ingen Skaansel, det baader mig ikke. Har De Beviser ihænde, som De er bunden til ej at fremvise, saa giv mig Deres Æresord derpaa, og jeg vil troe Dem, dog først efter at have forudskikket, at saasandt hjælpe mig Gud, veed jeg af Intet, der kan paasiges mig, som kan faae en ærlig Mand til at rødme; det skulde da kun være Harme over Andres Lumpenhed og Usselhed. Svar mig ikke: »Vi (Magten) anseer Dem for uskikket, og det maa være nok«, det er kun

en daarlig Udflugt og en uværdig Besmykkelse af tidligere Uret, men svar mig — »Hvorfor«.

Til enhver Tid er jeg beredt til offentligt at udtale, at Alt hvad der til min Skade maatte være forebragt Regjeringen, den forrige og nuværende, er et ligesaa snedigt, som jammerligt Væv af Sladder, Løgn og kaade, letsindige Personers ubetænksomme Tale, der deels af dumme, deels af ondskabsfulde Personer er bragt for højere Øren, der enten ikke ville eller kunne høre og forstaae.

Dem, kjære Holstein, bebrejder jeg specielt og med Grund, at De fra første Færd af, lige siden min Afskedigelse og dHrr. Frijs's og Estrups Vægring ved igjen at ansætte mig, har dømt saaledes: »Ham skeer kun hans Ret«. Ludvig Holstein kan sidde hjemme paa Holsteinborg og i sin egen Stue og dømme saaledes for sig selv, men dømmer Conseilspræsidenten saaledes og har ingen Præmisser for sin Dom, eller i alt Fald saa slette som dem, han som Privatmand har dømt efter, saa — ja jeg vil ikke ligne Dem i at bruge haarde Ord, i alt Fald ikke endnu.

Forinden jeg slutter, skal jeg blot paa en given tilfældig Foranledning berøre min Optræden paa Rigsdagen i 1869. Som Indenrigsminister har Haffner engang sagt: »Efter Deres Optræden paa Rigsdagen kan De dog ej vente, at dette Mini-

sterium skal ansætte Dem«. Hvad Rosenørn-Lehn, Fenger og Krieger angaaer, kan jeg til Nød forstaae dette Svar (Hall kjender og billiger tildeels Motiverne til min Tilslutning til J. A. Hansen); men hvad Haffner, Fonnesbech og særlig Dem selv angaaer, er Svaret mig fuldkommen uforstaaeligt. Paa Deres Forhold til J. A. Hansen, medens vi sade i Rigsdagen sammen, paa Overeensstemmelsen i Deres og min Stemmegivning skal jeg ikke nærmere gaae ind, men kun henvise til Deres egen Hukommelse. — Svar mig nu paa mit Spørgsmaal, luk ikke Døren for en gammel Ven, der vil komme til Dem, saafremt De foretrækker at give ham Svar Ansigt til Ansigt. — Siig ham da Sandheden uden Omsvøb, uden Pynt og sødlig Tilsætning — var den end bedskere end Malurt, skal han rolig høre derpaa, og derved taber De ej

Deres gamle Ven.

Svar paa dette Brev har jeg aldrig modtaget.

Men hvad i Guds Navn er da dette Forskrækkelige, der er Baron Rosenørn-Lehn forebragt, og hos ham og hans Collegaer har staaet mig saa grusomt i Vejen? — Er det noget, der ej kan siges — ja, saa er det Løgn; thi mit hele Liv ligger aabent for Enhver, jeg har aldrig foretaget noget, hvorfor jeg behøver at rødme ligeoverfor Verden og mine Medborgere. Af min Samtale med

enkelte af Ministrene har jeg troet at spore, at det er den almindelige Mening ved Hove, at jeg skal have udtalt mig i stærke, respectstridige Udtryk om H. M. Kongen. Andet og Mere har jeg ej kunnet faae at vide, men hvorfor da ej ligefrem sige mig det, for at jeg selv kunde gaae til Kongen og spørge, om det er ham, der er mig imod, og af hvad Grund?

Siden jeg nu engang er kommen til at berøre Forhold, der maaskee helst burde forblive uberørte af en Undersaat, men som hører med til Udviklingen af, hvorledes jeg idetmindste opfatter min Vanskjæbne, og hvorledes jeg ønsker, at mine Medborgere skulle opfatte den, skal jeg saa kort som mulig berøre en Historie, der først i disse Dage er kommen mig for Øren. — Det hedder, at jeg, kort før jeg indsendte min Kammerherre Nøgle, begjærede en Audients hos H. M. Kongen — og at Audientsen blev mig nægtet, fordi Audientstiden var udløben. Jeg skulde da, som Historien fremdeles beretter, have taget min Kammerherre Nøgle af — den er ellers ikke saa let at faae af — leveret den til den tjenstgjørende Adjutant paa en i højeste Grad usømmelig Maade og bedet ham levere den til Kongen. Adjutanten skal (mirabile dictu) ordret have efterkommet min Begjæring, hvorpaa Hans Majestæt spøgende skal have svaret: »Baron

Rosenkrantz er en adelig Mantzius«. Den virkelige Sammenhæng er imidlertid følgende: Samtidig med min Afskedigelse indsendte jeg et Andragende til Hans Majestæt, hvori jeg med en kort Motivering af, at jeg, da det var mig formeent at tjene mit Fædreland som mine Forfædre gjennem Aarhundreder havde tjent det, ønskede at fritages for at tjene Kongen som Allerhøjstsammes Kammerherre, i allerdybeste Underdanighed ansøgte om, at min Bestalling som saadan maatte blive casseret.

General Oxholm, til hvem jeg i hans Egenskab som Overkammerherre havde indsendt min Ansøgning, foreslog mig derpaa i en Skrivelse, der aandede den største Velvillie og var skreven propria manu, nærmere at overveje det af mig foretagne Skridt. Næstefter at bevidne General Oxholm min hjerteligste Tak for hans velmente Skrivelse, svarede jeg, at hvad jeg allerunderdanigst havde bedet Hans Majestæt om, ikke var noget fra i Gaar eller i Dag, ikke et Lunes Indskydelse eller en ubesindig Mands øjeblikkelige Opbrusen, men en Beslutning modnet gjennem alle de Aar, jeg havde følt mig forurettet, og bragt til Udførelse efter den nøjeste Prøvelse og Overvejelse paa den Dag, jeg efter tre og tredive Aars Statstjeneste sattes paa en Pension af knapt en Trediedeel, af hvad jeg oppebar for snart tyve Aar siden.

Ogsaa denne Sag er bleven fordrejet og lavet om til en Historie, hvori Træk af Blixen-Fineckes Tilbagesenden af sin Kammerherre Nøgle under Frederik den Syvende ere blandede med ind. Faaer Sladderen blot et Ord, skal den nok besørge det øvrige. Men lad nu kun Andre, som det kan tilfredsstille, have den Fornøjelse; mig er det ligegyldigt.

Vil nu Nogen tænke: »Quel bruit pour une omelette« — saadan som det er gaaet denne Mand, gaaer det jo saa mangen Anden, og vilde Alle, der troe sig forurettede, strax sætte sig ned og skrive derom, saa fik Ministrene og andre skikkelige Folk mere at bestille, end de kunde overkomme, — skulde nu en og anden velvillig Medborger falde paa at tale saaledes og det muelig ikke uden Grund, saa kan han nok tænke, at jeg kunde have stor Lyst til at svare ham, hvad de fleste i mit Sted vilde svare: »Seer De min gode Mand, mit Tilfælde er et ganske andet end dens eller hiins«. Det vil jeg imidlertid ikke; jeg vil kun sige: »Hvorfor læste De ikke Forordet; jeg er angerløs, jeg har sagt Dem, hvad jeg bød, men saa tilføje: »Vel var det dog, om man nu og da fulgte mit Exempel og gav Oplysning om, hvorledes der stundom skaltes og

valtes med en Mands timelige Velfærd, med hans Ære, gode Navn og Rygte, Ro og Tilfredshed, med hans Capital, den suurt erhvervede, han har sat i sin Virksomhed, og som han, naar han havde forudseet, at han vilde blive den berøvet, kunde have anlagt til langt bedre Fordeel, Glæde og Nytte for sig og sine«.

Kan ogsaa hænde, at en eller anden særdeles velvillig Medborger, der har pløjet dette igjennem og fulgt mig med en Slags Interesse, maaske paa enkelte Steder endog følt lidt for mig, vil sige: »Men hvorfor foretrækker den Mand dog ikke at slukke sin Sorg i literair Beskjæftigelse eller tage sig noget andet for!«

Denne velvillige Medborger vil jeg da svare: »Ja seer De, for en Mand, der fra sin tidligste Ungdom og til sit 52de Aar kun har beskjæftiget sig med practiske Forretninger, gaaer det ikke saa nemt med den Skriven Bøger. Til at skrive Romaner og Noveller mangler han Ungdommens Friskhed og Aandens Bøjelighed, til at skrive historiske Afhandlinger har han ikke de fornødne Forkundskaber. Oversætte er saa trivielt, og skrive sit Livs Erindringer — naa, det kunde endda lade sig høre, men har man mange bittre Erfaringer, gjør man bedst i at vente dermed, til der kommer fuldstændig Ro og Ligevægt i Sindet, saa at man

intet Øjeblik glemmer, at Livet er en Vandring, snart gjennem goldt Land, Hede, Ødemarker og Klitter, snart gjennem frugtbare, duftende Enge, bugnende Marker og grønne Skove, at paa Stationerne vexle usle Landsbykroer med glimrende Hoteller, men at det Alt, Ødemarker og Enge, Kroer og Hoteller, alt hvad der møder En paa Vejen, Sorg og Trængsel, Glæde og Tilfredsstillelse, naar Vandringen er endt og Staven lagt ned, er Momenter uden Betydning«.

Til Enhver, der har gjort sig den Ulejlighed at gjennemlæse dette, vil jeg sige, om end i en noget anden Forstand: dixi et liberavi animam meam. — Skulde imidlertid Nogen troe, at hvad jeg her har nedskrevet, har havt en let Fødsel, da fejler han saare, thi mange smertelige Strenge ere blevne berørte, mange Saar, der lidt efter lidt vare blevne til Ar, paany oprevne, men alligevel har det været mig en Lettelse, efterat jeg i syv samfulde Aar har gaaet og baaret i Taushed paa Minderne om al den Tort, der er bleven mig tilføjet. Nu komme, jeg beder derom, den Ro og Ligevægt i Sindet, der medfører, at man idelig og uden at stamme, kan sige til sig selv: »Herren lægger intet paa Dine Skuldre, som han jo ej vil hjælpe Dig at bære, og uden at det er til Dit Gavn«.

17de August 1873.

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 10 08 06 06 002 9